

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**SURİYELİ MÜLTECİLERDE SOSYAL UYUM
PRATİKLERİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK
DEĞİŞKENLER İLE PSİKOLOJİK İYİ OLMA HALİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Mustafa Niyazi KORKUTATA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA

2019

**SURİYELİ MULTECİLERDE SOSYAL UYUM PRATİKLERİ
VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER İLE
PSİKOLOJİK İYİ OLMA HALİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Mustafa Niyazi KORKUTATA

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. FATMA GÜL CİRHİNLİOĞLU

LEFKOŞA

2019

KABUL VE ONAY

Mustafa Niyazi Korkutata Tarafından Hazırlanan “Suriyeli Mültecilerde Sosyal Uyum Pratikleri ve Sosyo-demografik Değişkenler ile Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Başlıklı Bu Çalışma 10/06/2019 Tarihinde Yapılan Savunma Sınavı Sonucunda Başarılı Bulunarak Jürimiz Tarafından Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Prof. Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

.....
Prof. Dr. Mehmet ÇAKICI (Başkan)
Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

.....
Yrd. Doç. Dr. Ayhan ÇAKICI EŞ
Yakın Doğu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

.....
Prof.Dr. Mustafa SAĞSAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih:

İmza:

Mustafa Niyazi KORKUTATA

TEŞEKKÜR

Araştırmam süresince her zaman ulaşılabilir olan, fikirleri ve geri bildirimleriyle bana destek sunan tez danışmanım Prof. Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU'na teşekkür ederim. Yürüttüğüm araştırma süresince çalışmama destek sunan sivil toplum kuruluşu ve insani yardım kuruluşu çalışanı arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Çalışmam boyunca bana destek sunan çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Tez araştırmamın bütün evrelerinde bana destek olan arkadaşlarım; Şule GÜRLE, Mahmut SANSARKAN, Özlem GEGEZ, Fatma GÜLER, Nefiye Yeliz CEYLAN ve Pınar KAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bütün eğitim hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen aileme çok teşekkür ediyorum.

Son olarak ölçek uygulamaları süresince bana zamanlarını ayıran katılımcılara teşekkür ediyorum.

ÖZ

SURİYELİ MÜLTECİLERDE SOSYAL UYUM PRATİKLERİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER İLE PSİKOLOJİK İYİ OLMA HALİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada Suriyeli mültecilerde sosyal uyum pratikleri ve sosyo-demografik değişkenler ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Şanlıurfa ve ilçelerinde yaşayan 18 yaş üstü 364 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplamak için "Dünya Gıda Fonu Sosyal Uyum Anketi", "Sosyo-demografik Bilgi Formu", "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" (Flourishing Scale) ve "Depresyon Kaygı Stres Ölçeği (DASS21)" kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; psikolojik iyi oluş düzeyi erkek katılımcılarda kadınlara göre, bekâr katılımcılarda evli ve boşanmış/dul/ayrı yaşayanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Ayrıca evli olan mülteciler ölçekten boşanmış/dul/ayrı yaşayan mültecilere göre daha yüksek puan almıştır. İlkokul ve altı düzeyde eğitilmiş olan katılımcıların psikolojik iyi oluş düzeyi ortaokul/lise ve lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan katılımcılardan düşüktür. Ortaokul/lise mezunu olan katılımcılar ise ölçekten lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan katılımcılardan daha düşük puan almıştır. Boşanmış/dul/ayrı yaşayan katılımcılar Depresyon-Anksiyete-Stres ölçeğinin tüm alt boyutlarında evli ve bekar olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır. Ortaokul/lise mezunu olan katılımcılar Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeğinin depresyon alt boyutundan ilköğretim ve altı düzeyde eğitilmiş olan ve lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan katılımcılara göre daha yüksek puan almıştır. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar ile Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeğinin Depresyon, Anksiyete ve Stres alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif korelasyon saptanmıştır. Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeğinde yer alan Anksiyete ve Stres puanlarının Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamadığı, depresyon puanlarının ise negatif yönde yordadığı görülmüştür. Bulgularımız literatür çerçevesinde tartışılmış ve mültecilerin psikolojik iyilik halini güçlendirmeye yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, sosyal uyum, psikolojik iyi olma, depresyon, kaygı, stres

ABSTRACT

AN ANALYSE ON RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL COHESION PRACTICES AND SOCIO-DEMOGRAPHIC FACTORS AND PSYCHOLOGICAL WELL BEING OF SYRIAN REFUGEES

This study focuses analyse on relationship between social cohesion practices and socio-demographic factors and psychological well-being of Syrian refugees. The research has been conducted for 364 participants over 18 residing in Şanlıurfa city center and Şanlıurfa districts. The data of the research obtains through “Socio-demographic information form”, “Psychological well-being scale (flourishing scale)”, “Depression, Anxiety, Stress scale (DASS21)”, and “World food programme social cohesion survey”. According to the findings obtained in the study, psychological well-being level comparing men participants to female participants, single participants to married/divorced/widow/separate is significantly higher. Additionally, married refugees have more high point from scale compare to divorced/widow/ /separate refugee. Psychological well-being of participants who are educated at primary and lower levels is lower than secondary / high school and undergraduate and above level participants. Secondary / High School Graduates participants have lower point from scale compare to participants who are educated at undergraduate and higher levels. In all sub-dimensions of the Depression-Anxiety-Stress scale, divorced/widow/separate participants have significantly higher points than married and single participants. In depression sub dimension of Depression-Anxiety-Stress scale, Secondary / High School Graduates participants have higher points than primary and lower level educated participants and undergraduate and above level educated participants. A statistically significant negative correlation was found between the scores of the participants' Psychological Well-being Scale and the scores of the Depression-Anxiety-Stress Scale from the Depression, Anxiety and Stress subscales. It was observed that the Anxiety and Stress scores in the Depression-Anxiety-Stress Scale did not predict the Psychological Well-being Scale scores and the depression scores negatively predicted. Our findings are discussed in the context of literature and recommendations have been made for strengthening the psychological well-being of refugees.

Keywords: Refugee, Social Cohesion, Psychological well being, depression, anxiety, stress

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	x

1. BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4.Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanımlar	5

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Ulusal ve Uluslararası Düzlemde Mülteci Hukuku ve Sığınma Hakkı	7
2.2.Suriyelilerin Türkiye'deki Hukuki Statüsü.....	10
2.3. Suriyeli Mültecilerin Şanlıurfa'ya Sığınma Süreci ve Sonrası	12
2.4. Suriyeli Mültecilerin Şanlıurfa'daki Sosyal Uyum Pratikleri	14
2.5. Şanlıurfa Örneğinde Sosyal Uyum Pratiklerini Etkileyen Dinamikler	19

2.6.Psikolojik İyi Olma Hali.....	23
2.7. Sosyal Uyum Pratikleri ile Depresyon, Kaygı ve Stres Arasındaki İlişki.....	26

3. BÖLÜM

YÖNTEM	30
3.1. Araştırma'nın Modeli.....	30
3.2. Araştırma'nın Örneklem ve Evreni	30
3.3. Veri toplama Araçları	30
3.3.1. Demeografik ve Sosyal Uyum Pratikleri Formu	31
3.3.2. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Flourishing Scale)	31
3.3.3.Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS21).	32
3.3.4. Dünya Gıda Fonu(WFP) Sosyal Uyum Anketi.....	32
3.4.Verilerin Toplanması.....	33
3.5 Verilerin Analizi	33

4. BÖLÜM

BULGULAR.....	35
----------------------	-----------

5. BÖLÜM

TARTIŞMA	52
-----------------------	-----------

6. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER	57
6.1. Sonuç.....	57
6.2. Öneriler	59
KAYNAKÇA	60

EKLER.....	66
Ek. 1 Bilgilendirilmiş Onay Formu	66
Ek. 3 Aydınlatılmış Onam Formu	68
Ek. 4 Arapça Aydınlanmış Onam Formu	69
Ek. 5 Türkçe K.B. ve S.Uyum Formu	70
Ek. 6 Arapça K.B. ve S.Uyum Formu	71
Ek. 7 WFP Sosyal Uyum Anketi Türkçe	72
Ek. 8 WFP Sosyal Uyum Anketi Arapça	73
Ek.9 Fs. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Türkçe	74
Ek. 10 Fs. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Arapça.....	75
Ek. 11.DASS-21 Ölçeği İngilizce	76
Ek. 12 DASS-21 Ölçeği Arapça	77
Ek. 13 WFP Sosyal Uyum Anket İzni	78
Ek. 14 Fs.Psikolojik İyi Oluş Ölçek İzni	79
Ek. 15 DASS-21 Ölçek İzni.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	81
İNTİHAL RAPORU	82
ETİK KURULU ONAYI	83

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Suriyeli mültecilerin sosyo-demografik özellikleri(n=364).....	35
Tablo 2. Suriyeli mültecilerin bazı günlük sosyal uyum pratikleri (n=364).....	37
Tablo 3. Suriyeli mültecilerin WFP Sosyal Uyum Anketi'ne verdikleri yanıtlar (n=364).....	39
Tablo 4. Suriyeli mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nden ve DASS21'den aldıkları puanlar (n=364).....	42
Tablo 5. Suriyeli mültecilerin yaşına göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364).....	43
Tablo 6. Suriyeli mültecilerin cinsiyetine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364).....	44
Tablo 7. Suriyeli mültecilerin medeni durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)	45
Tablo 8. Suriyeli mültecilerin öğrenim durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)....	46
Tablo 9. Suriyeli mültecilerin çalışma durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364).....	47
Tablo 10. Suriyeli mültecilerin yaşadığı yerleşim yerine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364).....	48
Tablo 11. Suriyeli mültecilerin konuştuğu dile göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)....	49
Tablo 12. Suriyeli mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21'den aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar (n=364).....	50
Tablo 13. Suriyeli mültecilerin DASS21'den aldıkları puanların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarını yordama durumu.....	51

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DASS21	: Depression, Anxiety and Stress Scale - 21 Items(Depresyon,Kaygı ve Stres Ölçeği-21 Madde)
F	: Varyans Analizinin test istatistiği değeri
FGD	: Focus Group Discussion (Odak Grup Görüşmesi)
FS	: Flourishing Scale(Psikolojik İyi Oluş Ölçeği)
İGAM	: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi
P	: Test istatistiği değeri anamlılığı
PFS	:Psychological Flourishing Scale(Psikolojik İyi Oluş Ölçeği)
PERMA	: Positive, Engagement, Relationships, Meaning , Achievement(Olumlu, Bağlanma,İlişkiler, Anamlı, Başarı)
r	: Korelasyon katsayısı
s	: Standart sapma
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
t	: t testinin test istatistiği değeri.
TRC	: Turkish Red Crescent(Türk Kızılayı)
WFP	: World Food Programme(Dünya Gıda Fonu)
$\bar{x}$	: Örneklemin ortalaması

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Suriye’de 2011 yılında başlayan günümüzde de devam etmekte olan savaş, Suriye’de yaşayan toplumun tamamını çeşitli şekillerde savaştan etkiledi. 2011 sonrasında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan 5,7 milyon Suriyeliden 3,6 milyonu, Türkiye’de geçici koruma kapsamı altında ikamet etmektedir.2011 yılında Türkiye’deki Suriyeli sayısı 0 iken bu sayı, 2012 yılında 14 bine, 2013 yılında ise 225 bine ulaşmıştır. 2014 yılı itibari ile bu sayı 1,5 milyonu; 2016 yılında 2,5 milyonu aşmıştır. 2017 yılına gelindiğinde ise geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 3,4 milyona, 2018 sonu itibari ile 3,6 milyona ulaşmıştır . Neticede bugün 3,6 milyonluk geçici koruma altındaki Suriyeli nüfusu ile Türkiye, dünya genelinde en çok mülteci barındıran ülke konumundadır (Düşündere, Dağlar ve Kadkoy, 2019).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Nisan 2019 verilerine göre Türkiye’de yaşamakta olan 3,6 milyon nüfusun 444 bin 923’ü Şanlıurfa’da yaşamaktadır. Bu 444 bin 923 kişilik nüfus Nisan 2019 tarihi itibari ile Şanlıurfa’da yaşamakta olan nüfusun %21,85’ni oluşturmaktadır (Mülteci Derneği, 2019) Mülteci bireylerin destek taleplerinin, isteklerinin türüne ve çeşidine önemli etkide bulunan birçok faktör vardır. Göç edilen yerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, kamusal ve kurumsal kapasitesi ve ev sahibi toplumun kabul düzeyi, göç eden toplumların talep ve istekleri üzerinde önemli etkileri vardır. Bunun yanında göç edilen yerde geçen süre, göç eden birey ve toplulukların beklentilerindeki farklılaşmaya önemli etkide bulunur. Yaşanan göçün ilk dönemlerinde temel ihtiyaçlar ön plandayken bugün itibari ile sosyal

ihtiyaçlar da tartişılmaya başlanmıştır. Suriye savaşından bugüne sekiz yıl geçmiş olup Suriye’de yaşanan fiziksel yıkım ve özölemeyen siyasi durum, Suriyeli mültecilerin sosyal uyum beklentilerini ve sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Yukarıda verisini verdiğimiz şanlıurfa’da yaşayan Suriyeli mültecilerin yerel topluma oranı, günlük yaşamsal pratikler gerçekleştirilirken ortaklaşmak zorunda olduğumuzun önemli emaresi niteliğindedir.

Bir arada yaşamak durumunda kalan bu iki toplumun günlük karşılaşmalarında, bilinçli ya da bilinçsiz olarak kùltürleřme eylemleri sergiledikleri görölmektedir. Azınlık ve mülteci konumunda olan Suriyeliler, hakim olan kùltürün içerisinde uyum pratiklerini sergilerken gerek kapasite yetersizliğinden gerekse uygulanan sosyal uyum politikalarının yetersizliğinden kaynaklı sorunlar yaşamaktadırlar. şanlıurfa, yayınlanan 2019 verilerine göre Türkiye’deki 81 il içerinde sosyo-ekonomik düzey olarak son sırada bulunmaktadır (Kart ve Keser, 2018). Bu durum sosyal uyum için pratikler sergileyen veya tutum içerisinde olan Suriyelilerin, gerek yerel toplum gerekse kamusal kurum ve kuruluşlardan yeterli desteği ve karşılığı görmemelerine sebep olmaktadır. Mevcut durum sebebiyle, Suriyeli mülteciler sosyal uyum pratikleri sergilerken var olan kapasite yetersizliği ve tutumlardan kaynaklı sorunlar yaşamaktadırlar. Sosyal uyum pratiklerini sergilerken gerek medyanın gerekse farklı çevrelerin yarattığı kötü algılar sebebiyle, Türkiye’de yaşanan sosyo-ekonomik veya kùltürel sorunların müsebbibi olarak gösterilmektedirler. Bahsettiğimiz durumdan kaynaklı, Suriyeli mülteciler gerek yerel toplumla karşılaşmalarında gerekse kamusal hizmetlere başvuru süreçlerinde sorunlar yaşamaktadırlar. Suriyeli mülteciler; hizmetlere erişim pratiklerinde, yerel toplumla karşılaşmalarında yaşadıkları olumsuz deneyimler ya da Suriyeli mülteciler ile ilgili yaratılan olumsuz algıdan kaynaklı sosyal uyum pratiklerini sergilerken daha ekingin davranabiliyorlar. Bu olumsuz deneyimler kişilerde kaygı, stres ve depresyon gibi onların psikolojik iyi olma haline olumsuz etkileri olan problemler yaşamaktadırlar.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’de en çok mülteci nüfusunun yaşadığı ikinci kent olan Şanlıurfa’da yapılacak çalışma ile Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin günlük sosyal uyum pratiklerini gerçekleştirirken yaşadıkları deneyimler ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu çalışma neticesinde ortaya çıkacak olan verilerin, Türkiye’de halihazırda uygulanmakta olan sosyal uyum politikalarına ve programlarına katkı sunmak bunun yanında gelecekte geliştirilecek olan sosyal uyum politikalarına ve programlarına katkı sunacak verileri sağlamaktır. Yine bu çalışma neticesinde ortaya çıkacak veriler ışığında, bu alanda etkin şekilde rol alan sivil toplum kuruluşlarına, devlet kurumlarına ve diğer faktörlere yönelik çeşitli farkındalık çalışmaları yapılacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Toplumsal yapının yeniden şekillenebilmesi açısından göç hareketlerinin rolü yadsınamaz. Toplumlar, içerisinde değişik grupları ve kültür öğelerini barındıran geniş bir toplumsal sistem ve ilişkiler ağıdır. Bu bağlamda göç unsuru, toplumun bu farklılığını bir çerçeve içerisine alarak göç edilen yeri yaşanılır hale getirmeye ve birey ile toplum arası ilişkileri bütünleştirmeye çalışan bir araç olmalıdır. Söz konusu durumda sosyal bütünleşme ve entegrasyon düzeyinin artırılmasına yönelik rasyonel politikaların oluşturulması son derece önem arz etmektedir. Öyle ki devletler, göç olayları karşısında gerekli planları yapmakla ve toplumların yapısına yansıyacak olası olumsuzlukları en aza indirmekle sorumludurlar (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015).

Çeşitli kapasite yetersizlikleri ve uygulanan politikalardaki eksiklikler, mülteci grupların sosyal uyum pratiklerini sergilerken zorluklar ile karşılaşmalarına ve bunun yanında bu zorluklar onlarda olumsuz psikolojik etkiler bırakmaktadır. Bu çalışma neticesinde ortaya çıkacak olan verilerin Türkiyede hali hazırda uygulanmakta sosyal uyum politikalarına ve programlarına katkı sunması

bunun yanında gelecekte geliştirilecek olan sosyal uyum politikalarına ve programlarına katkı sunacak verileri sağlamaktır.

1.4.Sınırlılıklar

Yaptığımız bu çalışmanın sınırlılıkları ve bu çalışmadan sonra yapılacak olan çalışmalarda sunacağımız tavsiyeleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Bu çalışma Şanlıurfa'da geçici koruma merkezleri dışında yaşayan Suriyelilere uygulandı. Geçici barınma merkezi tarafından çalışmayı yapmamıza izin verilmedi. Yapılacak çalışmalarda daha etkili verilere ulaşmak için geçici koruma merkezlerinde de uygulanmasında yarar vardır.
- Çalışmayı yaparken çeşitli sebeplerden ötürü (güvenlik endişesi, ev sahibi toplumla çeşitli aralıklarla yaşanan tansiyonlar) bazı kişiler çalışmaya katılmayı reddetti.
- Yaptığımız bu çalışmadaki veriler Nisan 2019 ve Mart 2019 tarihleri için geçerlidir.
- Yaptığımız çalışma DASS21,Psikolojik İyi Oluş Ölçeği(Flourishing Scale), World Food Organization Social Cohesion Survey ve Kişisel Bilgi Formundaki soruların ölçtüğü veriler ile sınırlıdır.
- Kişilerin travma deneyimleri sorgulanmadı. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda travma deneyimin sorgulanmasında fayda vardır.
- Çalışmaya dahil olan katılımcılar kartopu yöntemiyle seçildi. Katılımcılara, Şanlıurfa'da insani yardım kurumları ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişiler ve ailelerinin desteği ile ulaşıldı. Bu durum bir sınırlılık olarak ele alınabilir.
- Kırsalda yaşayan Suriyeliler genel olarak tarım arazilerinde çalışmakta olduğundan kırsal alanda yaşayan Suriyelilere ulaşma konusunda sorun yaşadık.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Mülteci :1951 Sözleşmesi'ne göre; “İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs mültecidir” (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

1.5.2. Kaygı: Kaygı gerginlik hissi, endişeli düşünceler ve kan basıncının artması gibi fiziksel değişikliklerle karakterize edilen bir duygudur (Kazdin, 2000).

Kaygı bozukluğu olan kişiler genellikle tekrararlayıcı düşüncelere veya endişelere sahip olan kişilerdir. Hatta endişe yaratacak durumlardan kaçınabilirler. Ayrıca terleme, titreme, baş dönmesi veya hızlı kalp atışı gibi fiziksel semptomlar da gösterebilirler. (Kazdin, 2000).

1.5.3. Depresyon: Depresyon kişiler arası ilişkilerde sorunlara ve verimlilikte bozulmalara ve günlük yaşamdaki işlevsellikte önemli sorunlara neden olan bir ruhsal bozukluktur (Karakuş ve Tamam, 2010).

1.5.4.Stres: Kişinin iyi oluş haline bir tehdit olarak algılanabilen bunun yanında yeterli kadar algılanamayan durumlara karşı verilen fiziksel ve psikolojik tepkiye stres denir. Stres'in yaygın belirtileri ise; kan şekerinin yükselmesi, kaslarda gerginlik, bulantı ve konuşma güçlüğü çok ya da az konuşma bunun benzeri belirtilerdir. Stres her zaman kötü olarak tanımlanamaz. Stres bireyin hedeflerine ve amaçlarına ulaşması için kişiye enerji verir. (Balcıoğlu, Stres Kavramı ve Tarihsel Gelişimi, 2005)

1.5.5. Sosyal Uyum Pratikleri: Sosyal uyum, bir toplumu oluşturan bireyler arasındaki davranışsal göstergelerin yanında güvenme, ait olma hissi, katılıma gönüllü olma ve yardım etme gibi norm ve tutumlar bütününe içeren

hem yatay hem dikey etkileşimi ilgilendiren ilişkilene halidir(Bernard ,1999).

1.5.6.Psikolojik İyi Olma Hali: Psikolojik İyi olma; bireyin iç görü kazanması, kendini gerçekleştirme ve yaşamda tam olarak fonksiyonda bulunması olarak tanımlanmaktadır (Demirci ve Şer, Kendini Bilme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 2017). Bu tanımlamanın yanında çalışmamızda esas alacağımız bir diğer tanım ise şudur:

Psikolojik iyi olma modeli; kavramsal olarak yaşam amacı, özerklik, bireysel gelişim, çevresel hâkimiyet, diğerleriyle olumlu ilişkiler, öz kabul, olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır (Ryff and Singer, 2008).

1.6. Varsayımlar

Araştırmaya dahil olan katılımcıların Demografik ve Sosyal Uyum Pratikleri Formu, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Flourishing Scale), Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS21) ve Sosyal Uyum Envanteri'ndeki sorulara samimi, çekincesiz düşüncelerini ifade ettikleri varsayılmıştır. Araştırmanın örneklemini evreni temsil ettiği varsayılacaktır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Ulusal ve Uluslararası Düzlemde Mülteci Hukuku ve Sığınma Hakkı

İkinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında yaşanan ağır insan hakları ihlalleri ve zorla yerinden edilen veya ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişiler nedeniyle BM, mülteci hukukunu en önemli gündem maddesi olarak ele almıştır. Bu alandaki boşluğu doldurmak için 1946 yılında Hükümetler Arası Mülteci Komitesi'nin görevleri, Uluslararası Mülteci Örgütü'ne (International Refugee Organization) devredilmiştir. Devam eden süreçte, 10 Aralık 1948 tarihinde BM Genel Kurulu'nda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kabul edilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesinde sığınma hakkı diğer insan haklarıyla beraber düzenlenmiştir: “1. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır; 2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz” (Beyanname'nin resmi metni için bkz. RG. T. 27.05.1949, S. 7217). Diğer yandan, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından devam eden çatışmalar, Uluslararası Mülteci Örgütü'nü yetersiz kılmış ve daha kapsamlı bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuştur.

BM Genel Kurulu tarafından, mültecilerin sorunlarına kalıcı ve uzun süreli çözümler sağlamak için, 14 Aralık 1950'de Mülteciler Yüksek Komiserliği kurulmuş, Komiserlik 1 Ocak 1951'de faaliyetlerine başlamıştır. BMMYK çalışmaları devam ederken yine BM Genel Kurulu'nda, 28 Temmuz 1951 tarihinde, Cenevre'de, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, yirmi altı devlet tarafından kabul edilmiş, 22 Nisan 1954'te ise yürürlüğe girmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

Sığınmacı ve mültecilere farklı uluslararası statüler verilmesi ve bu bağlamda söz konusu kişilerin haklarının tanımlanması 1951 Cenevre Sözleşmesi ile sağlanmıştır (Karal, 2013, s.69). Türkiye'nin mülteciler konusundaki uluslararası yükümlülükleri de Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol çerçevesinde belirlenmiştir. Türkiye sözleşmeyi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde ihtirazi kayıtla onaylamıştır (Mültecilerin Hukuk Durumuna Dair Sözleşme, 1951). 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Türkiye'nin ihtirazi kaydı şöyledir: "Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz." Ayrıca, Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi çekince koymuştur. Bu coğrafi çekince nedeni ile Türkiye sadece Avrupa'dan gelen insanları "mülteci" statüsünde kabul etmektedir. Avrupa ülkeleri dışından gelenler ise "sığınmacı" olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu coğrafi çekince ve milli mevzuatımızda söz edilen "Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle" açıklamasını ihtiva eden sınırlama nedeni ile Türkiye'deki Suriyelilere, "mülteci" statüsü verilememektedir (Güçtürk, 2014). Zorunlu göçe tabii olan kişilerin başka bir ülkeye sığınmak durumunda kalması halinde kişiler İnsan Hakları Beyannamesi ve Cenevre Sözleşmesi dolayısıyla haklı bir korku sebebiyle başka bir ülkeye sığınma ve bu ülkeden koruma talep etme hakkına sahiptirler.

II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan hak ihlallerinin İnsan Hakları Beyannamesi ve Cenevre Sözleşmesinin oluşmasına sebep olması gibi, ülkeler de dünyada yaşanan krizlerden etkilenmekte ve bu sözleşmelere taraf olmalarından ötürü ulusal mevzuatlarını bu çerçevelerde yenilemekte ve oluşturmaktadır. Sözleşmeye taraf devletler; yaşanan bu krizlerden sonra insanların insan onuruna yaraşır bir hayat sürdürmesine, insanların bütünlüğünü ve esenliğini korumasına dair sorumluluklara sahiptirler.

2011'de başlayan Suriye krizinden etkilenen komşu ülkeler bu sorumluluğu üstlenmişler ve açık kapı politikası uygulamışlardır. Türkiye de bu ülkeler arasında en fazla popülasyona ev sahipliği yapan ülkedir.

Türkiye, Suriye krizi öncesinde küçük bir mülteci popülasyonuna sahip olduğu için bu krizle birlikte politikalarında, yönetmeliklerinde ve kanunlarında düzenlemelere gitmiştir ve bu düzenlemelerle, coğrafik olarak mültecilerin geldikleri bölgelere ve bireysel başvurularının durumuna göre Cenevre Sözleşmesi'ni referans alarak statüler belirlemiştir. Türkiye'ye iltica ederek gelen kişilerin statüleri, 11.04.2013 Tarih ve 28615 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde detaylandırılmaktadır. Bu kanuna göre; mülteci statüsü, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye verilir (6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Bu statü, Cenevre Sözleşmesi'ne koyulan coğrafi çekince dolayısıyla Türkiye'ye Avrupa dışından iltica eden kişilere verilememektedir. Mülteci statüsü olan kişiler, ülkede yasal olarak ikamet eden yabancılar ile eşit haklar ve hizmetlere erişebilmelidir. Buna ek olarak, mülteci olarak ülkede yaşayan her bireyin sahip olması gereken temel haklar kişiye koruması altında olduğu devlet tarafından sağlanmalıdır.

Bu kanun kapsamına giren diğer statüler ise; şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici korumadır. Şartlı mülteci; mülteci statüsü ile eş bir tanım içerisinde tanımlanmakta ancak bu statülerin verileceği kişilerin Avrupa ülkeleri dışından gelmesi şartı aranmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'de ikamet eden şartlı mültecilerin ancak üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye'de ikamet etmelerine izin verilir. İkincil koruma ise; mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde ölüm cezası, işkence, silahlı çatışma durumlarında şahsına yönelik ciddi tehditler ile karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu tehditler nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı veya vatansız

kişiyeye verilecek statüdür (6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

2.2.Suriyelilerin Türkiye’deki Hukuki Statüsü

Yukarıda belirttiğimiz sosyal uyum tanımının uygulanmasındaki en temel sorunlardan biri Türkiye’de bulunan Suriye uyruklu mültecilerin koruma altına alınamamasının uluslararası yasal sınırlamalardan kaynaklı olduğu görölmektedir.

2011’de Suriye’de başlayan savaş dolayısıyla, Türkiye’ye ilk defa kitlesel olarak bir göç gerçekleşmiştir. Bu kitlesel göç dolayısıyla kişilerin acil ve geçici olarak korumaya ihtiyaç duymalarından ötürü İçişleri Bakanlığı tarafından 30.03.2012 tarihli geçici korumaya dair yönerge çıkarılmış ve yönergede üç temel ilkeye yer verilmiştir :

- 1- Türkiye topraklarına serbestçe kabul edilme ve yasal kalış hakkı,
- 2- Zorla geri gönderilmeme,
- 3- Temel ihtiyaçlarının karşılanması ilkesi (Dulkadir, 2017).

Bu yönergenin ardından 2013 yılında Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda geçici koruma statüsü tanımlanmıştır. Bu kanuna dayanarak, Bakanlar Kurulu’nun 13/10/2014 tarihli kararı ile çıkarılan, 22/10/2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ise gerekli koordinasyonları, kurum ve kuruluşların görevlerini ve geçici korumaya dair düzenlemeleri içermektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği’nde geçici korumanın tanımı yapılmıştır. Buna göre, geçici koruma, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma olarak tanımlanmıştır (m.3/1-f).

Geçici Koruma Yönetmeliği’nin “Geçiş Hükümleri” başlıklı 1. maddesi uyarınca geçici koruma altına alınacak kişiler, 28 Nisan 2011 tarihinden

itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mültecilerdir. Başka bir deyişle, Suriye'den Türkiye'ye iltica eden kişilere verilen statü geçici koruma statüsüdür ve Türkiye, Suriye krizi sonrası ulusal ve uluslararası koordinasyon ve işbirliği içerisinde tedbirler alma sorumluluğunu üstlenmiştir.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 6. bölümünde “Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler” başlığı altında Suriyeli geçici korunanlara Türkiye devletinin sağlayacağı hizmetleri düzenlenmektedir. Yönetmeliğin 26. maddesinde “Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir” ifadesine yer verilmiştir. Söz konusu maddede sayılan hizmetlerin mutlak olarak düzenlenmediği, devlete takdir hakkı tanındığı söylenebilir (Kaya ve Esra Yılmaz, 2014).

Ulusal geçici koruma rejimine bakıldığında, geçici korumadan yararlanan kişilere belirli asgarî standartların sağlandığı ancak bunun bireyler için subjektif haklar doğurmadığı anlaşılmaktadır. Doktrinde, yönetmelikte haklar yerine hizmetlerden söz edilmiş olması ve bu hizmetlerin zorunlu olarak düzenlenmemiş olması, geçici korumanın amacına uygun olarak değerlendirilmiştir. Bu görüşe göre, sayının çokluğu dikkate alındığında mutlak haklar sağlamak kabul eden devlet olarak mümkün olmayabilir (Kaya & Esra Yılmaz, 2014) (Kaya/Yılmaz Eren, s. 56; Baran-Çelik, s. 86.)

Türkiye'ye Avrupa ülkesi dışından gelenlere mülteci statüsü verilmemesi dolayısıyla, Suriyelilere verilen geçici koruma statüsü, Türkiye hükümetinde, medyada, akademide ve sivil toplumda tartışmalar yaratmaktadır. Verilen “geçici” statüsü, ana akım medya ve Türkiye hükümetinin söylemlerinde “misafir” olduklarına yapılan atıflar şeklinde yer bulmuştur. Bu geçici statüsünün verilmesinin ve bu söylemlerin var olmasının altında çeşitli sosyal, siyasi, toplumsal ve ekonomik kaygılar bulunmaktadır. Devletin misafiri olmak gibi belirsiz bir konumda bırakılmak durumun geçici ve geri alınabilir olarak

algılanmasına yol açmakta ve Türkiye’de barınan Suriye vatandaşları arasında sınır dışı edilme endişesinin artmasına neden olmaktadır (Poyraz, 2012).

2.3. Suriyeli Mültecilerin Şanlıurfa’ya Sığınma Süreci ve Sonrası

Suriye savaşının 2011 yılında başlamasından bugüne Suriye ülke olarak bütün yönleri ile savaştan etkilendi bunun yanında komşu ülkeler de bu durumdan çeşitli şekillerde etkilendi; sosyo ekonomik, siyasi ve kültürel olarak. Ülkelerin etkileniş seviyelerinde birçok etmen rol almaktadır; komşu ülkenin ekonomik gelişmişliği, kişilerin Suriyede yaşadıkları bölgeye yakınlığı, etnik kimlik, güvenli bölge algısı, komşu ülkelerin göçlere yönelik politikaları vb.

Türkiye’nin toplam kara sınırı 2,753 km den oluşmaktadır bu sınırın %31,8’ni 911 km ile Suriye oluşturmaktadır. Türkiye ve Suriye arasındaki 911 kilometrelik sınırın 217 kilometrelik bölümü Şanlıurfa’da bulunmaktadır (Geçen ve Usun, 2017). Şanlıurfa özelinde Suriyelilerin göçlerini değerlendirecek olursak; Suriyeli’lerin Şanlıurfa’yı uygun bir göç rotası olarak görmelerinin arkasındaki faktörler şu şekildedir:

Sınıra Yakınlık: Şanlıurfa sınır olarak Suriye’nin sınırı komşusu bir ildir. Suriye’nin bazı şehirleri ile çok yakın bir mesafede yer almaktadır. Kişilerin yoğun savaş ve göç durumlarında fiziki yakınlık göç rotasının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Etnik Kimlik: Şanlıurfa etnik olarak içerisinde birden çok etnik kimliği barındıran bir şehirdir. Şanlıurfa genel olarak Kürt, Arap, Türkmen ve Dom topluluklarından oluşmaktadır. Şanlıurfa’yı göç rotası olarak belirleyen ve göç eden Suriyeli bireylere baktığımız zaman onlar da Kürt, Arap, Türkmen ve Dom’lardan oluşmaktadırlar. Bu ortak kimlik onların Şanlıurfa’yı göç rotası olarak belirlemesinde önemli bir faktördür.

Sosyo-Ekonomik Durum: Suriye’de Şanlıurfa sınırına yakın bölgelerinde yaşayan insanlar kültürel etnik, ailevi ve tarihsel bağlar sebebiyle gerek legal gerekse illegal yöntemler ile Şanlıurfa ile ticari ilişkilerde bulunmuşlardır.

Bunun yanında Türkiye'nin genel sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi onların göç tercihinde etkili olmuştur.

Akrabalık İlişkileri: Suriye'de yaşayan aynı zamanda Şanlıurfa'da akrabaları olan bireyler yaşanan savaşın akabinde bu ilişkilerden dolayı Şanlıurfa'ya göç ettiler. Bununla beraber Suriye'de akrabaları olan Şanlıurfalıların akrabalarına farklı yollarla iletişime geçerek onları Şanlıurfa'ya davet etmeleri göç rotasının belirlenmesinde önemli bir etmen olmuştur.

Ortak Dil: Şanlıurfa'da yaygın olarak konuşulan dillerden; Arapça, Kürtçe ve Türkçe'nin Suriye'de de çeşitli kesimlerce de konuşuluyor olması kişilerin göç rotasında çok önemli bir etmen olmuştur (Bölükbaş, 2016).

Açık Kapı Politikası: Açık kapı uygulaması, yaşanan insani krizlerde göç rotasında olan ülkelerin kişileri ülkelerine kabul ettiği uygulamadır. Suriye savaşının başlamasından itibaren güvenlik ve yaşamsal gerekçeler ile özellikle komşu ülkelere göç etmişlerdir. Bu göçlerin yoğun yaşandığı ülkelerden Irak, Lübnan ve Ürdün 2014 yılına kadar açık kapı uygulamasını benimserken Türkiye ise günümüzde bile kişileri kabul etmektedir. Suriye savaşından sonra Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası nedeniyle Şanlıurfa'ya kitlesel göçler yaşanmıştır.

Uydu Kentler Politikası: İlk olarak 1950 yılında uygulamaya konan Uydu Kentler Uygulaması yaşanan Suriye savaşından sonra Türkiye'ye göç eden Suriyeli'lere de uygulanmıştır. Bu uygulama ile uydu kentler belirlenerek göç eden Suriyelilerin bu şehirlere yerleştirilmesi amaçlanmıştır. Şanlıurfa da belirlenen bu uydu kentler arasında yer almaktadır (Nizam ve Gül, 2017)

Yukarıda maddeler halinde açıkladığımız gerekçeler ve faktörler sebebiyle Şanlıurfa yoğun bir göç almıştır. Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sayısı Mayıs 2019 tarihi itibari ile 441 bin 792 kişi olarak belirlendi bu nüfus kentin genel nüfusunun %21'ni oluşturmaktadır (Derneği, 2019). Bu istatistiki veriler ve Şanlıurfa'nın sosyo-ekonomik durumu ve kamusal kapasiteleri dikkate alınınca birçok kamusal hizmette yetersizlikler yaşanmaktadır.

Şanlıurfa, Suriye' de yaşanan savaş süresince -yaklaşık sekiz yıl- yoğun bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Yapılan birçok araştırma yerel

toplumun savaşın ilk dönemlerinde ;dini,etnik ve akraba ilişkileri nedeniyle iltica eden gruplara daha sıcak bakarken geçen sürenin uzaması ve çeşitli çevrelerce yaratılan algıdan dolayı mültecilere yönelik olumlu tutumlarında değişiklikler olmuştur. Sığınma sürecinin ilk yıllarında bu durumun kısa süreli olacağı ve en kısa sürede Suriye'ye dönecekleri düşüncesi olumlu yaklaşımlar benimsemelerinde önemli bir etken olmuştur ancak daha sonra bu durum değişmiş ve Şanlıurfa' da yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik algı gittikçe olumsuz olmaya başlamıştır.Toplumun önemli bir kısmı savaşın yaşandığı dönemde Türkiye'nin benimsediğı açık kapı politikasını olumlu bulurken zamanla bu algı olumsuz yönde değişmiştir (Doğın, 2019).

Yerel toplumda çoğı ülkelerde olduğu gibi mültecilerin suç işleme olasılıklarının çok olduğu algısı bulunmaktadır. Bu konuda yapılan bir çok araştırma ve çalışma yerel toplumun büyük bir oranının, mültecilerin yerel toplumdan daha çok suça karıştığı gibi bir fikre sahip olduğunu göstermiştir (Simon and Sikich, 2007). Yerel toplumda var olan bu algı sığınmacıların iltica ettikleri yere ve kültüre uyumunu zorlaştırmaktadır.

2.4. Suriyeli Mültecilerin Şanlıurfa'daki Sosyal Uyum Pratikleri

Sosyal uyum kavramının işlevi ve içeriğı bakımından esnek olması sebebiyle bu kavrama standart bir anlam yüklenmesi mümkün olmamaktadır. Ancak bir toplumda, mekânsal olarak ortak bir alanı paylaşmak durumunda olan bireyler ve topluluklar bu toplumun temelini oluşturan öğelerdir. Bireyler ve topluluklar arasında ekonomik, kültürel, sosyal ve entelektüel sermaye açısından farklılıklar bulunabilmektedir. Bu öğeler dışında, dini birimler, eğitim, sağlık birimleri ve medya gibi diğer öğeler de birey ve topluluklar arasındaki etkileşim üzerinde ve toplumun şekillenmesinde etkiye sahiptir. Karşılıklı bir ilişkisellik içerisinde gelişen bu etkileşimin üzerinde etkisi bulunan birçok öge olabilmektedir. Toplumsal değerler, normlar ve güç ilişkileri gibi toplumun işleyişini ve yapısını tayin edecek sonuçlar bu etkileşimlerle oluşabilmektedir. Sosyal uyum ve toplumsal çatışmalardan da söz ederken bu etkişelimi göz önünde bulundurmalı, bunların tek taraflı dayatmalar sonucu gerçekleşemeyeceğı de düşünölmelidir. Grup ve toplulukların özelliklerini incelerken bireyler toplumun temelini

oluşturduğundan, toplumsal sorunlar bireysel kökenli gerçekleşebilirler. Böylece, sosyal uyum incelemesi yaparken de bireyin bireyle, bireyin toplumla, toplulukların birbiriyle ve hatta bireylerin toplum ve grup liderleri ile ilişkisine bakılacaktır. Etkileşimin daha fazla olduğu küçük gruplar ile küçük grupların ve koalisyonların oluşabileceği büyük kolektiviteler arasında sosyal uyum için farklı belirleyici ögeler bulunur ve sosyal uyum farklı boyutlarda görülebilir (Stein, 1976).

Bernard'ın tanımında da görüleceği gibi sosyal uyum bir toplumdaki bireyler ve topluluklar arasında geliştirilen davranışlar, duygular ve düşünceler bütünüdür. Bu tanımdan yola çıkarak toplumlarda topluluklar ve bireyler arasında sermaye açısından farklılaşmalar var olsa da, topluma dair sosyal uyum incelemesinde bireyler arasındaki güven ilişkisi, bireylerin toplumdaki aidiyet hissi, topluma katılımda gönüllü olma, bireylerin yardım etme anlayışına odaklanılacağından burada sosyal sermaye üzerinden değerlendirilmelidir. Luhr'un da belirttiği gibi toplumsal destekten, sosyal ağın rolünü sosyal yapılar dolayısıyla bireysel ve ekolojik düzeyde değerlendirilmeyi içeren sosyal sermaye, sosyoloji tarihi içerisinde Bourdieu, Putnam gibi birçok düşünür tarafından tanımlamıştır. Bu sebeple, sosyal uyum ve sosyal sermayenin bu sıkı sıkıya ilişkisinin farklı ölçütlerde ilerleyişinin, bireylerin sağlıkları üzerinde de etkisi olduğundan bahsedilmiştir.

Göç literatüründe önemli bir yere sahip olan sosyal uyum, toplumun iyi oluş haliyle ilişkilendiği için psikoloji, sosyoloji ve hukuk gibi birçok alanı kapsayan bir yaklaşımdır. Bunun topluma yerleşikliğini sağlamaktan sorumlu olan birçok aktör olduğu gibi resmi sorumluluk kamudadır, bu sebeple Türkiye, 6458.Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 96. Maddesi ile Göç İdaresi'nin bu konuda çeşitli faaliyetler gerçekleştireceğini öngörmektedir (Güzel, Toplumsal Uyum Süreçlerinde Yerel Yönetimlerin Önemi: İyi Uygulama Örnekleriyle Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Dostu Kentler, 2019).

Bireyler arasında bu çerçevede gelişen etkileşim tarihin her kesiminde var olmakta ve tarihin kendisini oluşturmaktadır. C. Wright Mills'in Sosyolojik İmgelem kitabında da bahsettiği üzere bireyler, yaşadığı toplumun ve dönemin tarihinin bir parçasıdır ve tarihin oluşumuna katkı sağlarlar çünkü

her birey belli bir kuşağa aittir, yaşamı süresince biyografisini oluşturur ve biyografilerinin oluştuğu dönemler ise tarihsel düzende bir alana tekabül eder (Fildiş, 2016).

Toplumların tarihsel düzenlerinde bireylerin ilişkiselliği sonucu oluşan kurumlar, yapılar ve sistemler de yer almaktadır. Böylece, mekansal örgütlenmenin şekillenmesi ve toplumsal düzeyde gerçekleşen etkileşimin boyutuna göre incelenmesi gereken sosyal uyum, bir yandan bireylerin farklılaştıkları özelliklerine göre seçimler yapmaları üzerinden; öte yandan sistemlerin, yapılar ve kurumlar üzerinden bireylerin psikolojik özelliklerini şekillendirmesi üzerinden incelenmelidir. Örneğin; yerleşim yerleri bireylerin sahip oldukları kültürel, sosyal ve ekonomik sermayelerinin bir yansıması haline gelebilirler. İnsan çeşitliliği ve farklılaşmalar dolayısıyla mahalleler, semtler, köylerde çeşitli alt kültürler oluşabilmekte ya da yerleşim yerlerinin yapısına göre çeşitli mahalle kültürleri ortaya çıkabilmektedir. Toplumun mekansal örgütlenmesi dolayısıyla bireylerin karşılaşmalarını ve etkileşime geçmelerini sağlayan kamusal alanlar ve günlük rutinde ihtiyaçlarını giderecekleri, tüketim ve üretim yapacakları alanlar bulunmaktadır.

Daha iyi bir yaşam arayışı içinde iltica eden mülteciler, ulaştıkları yerde birçok farklılıklar ile karşılaşmaktadırlar. Yerel halk için de mültecilerin beraberinde getirdikleri kültür yerelde sosyo-kültürel yenilikler oluşturmaktadır.

Mültecilerin göç ettikleri yer ve topluma uyumu için genel olarak üç temel ölçüt ön plana çıkmaktadır:

Hukuki Ölçüt: Mültecilerin göç ettikleri yerde yaşayan insanların sahip olduğu haklara sahip olması.

Ekonomik Ölçüt: Mültecinin kendisi ailesi ve geçiminden sorumlu olduğu kişilerin yaşamını idame ettirebileceği koşullara sahip olması. Bunun yanında temel ihtiyaçlarını (barınma, sağlık, beslenme) karşılayabileceği imkanlara sahip olması (Karasu, 2016).

Kültürel ve Sosyal Ölçüt: Mültecinin göç ettiği yerde herhangi bir ötekileştirme veya ayırmacılık endişesi yaşamadan, göç ettiği ülkede sosyal ve kültürel

ilişkiler kurması, aktif katılım ile mevcut sosyal ve kültürel yapıya katkı sunmasıdır (Fielden, 2008:3).

Yukarıda belirttiğimiz ölçeklerde de görüldüğü gibi mültecilerin göç ettikleri yerle uyumunda mekan çok önemli bir yere sahiptir. Mültecilerin iltica edilen mekan ile uyumunda iltica edilen mekandaki kurum, kuruluş ve aktörlerin etkin katılımı gereklidir. Sığındıkları yerdeki sosyal ve ekonomik iyileştirmeler ve düzenlemeler, sağlık ve eğitim servisleri, çalışma ve iş imkanlarının iyileştirilmesi ve artırılması, konut taleplerinin iyileştirilmesi mülteci nüfusunun göç ettikleri alana uyumu için çok önemlidir (Kaya, 2009:17).

Bu çalışmada Şanlıurfa'daki sosyal uyum incelemesi, bu şehre iltica eden Suriye halk ve Şanlıurfa'da yaşayan yerel halk arasında ve bu topluluklardaki bireylerin topluluklar ile ilişkisi incelenerek yapılmaktadır. Burada sosyal uyumdan söz ederken her iki ülkenin toplumunun da çok kültürlü olması dolayısıyla analizi yaparken Şanlıurfa'nın bu iltica gerçekleşmeden önceki çok kültürlü yapısı ve iltica ile birlikte şehrin yapısında gerçekleşen değişiklikler ve bu değişikliklerin şehirde sosyal uyum perspektifinde nasıl bir etki yarattığına bakmak gerekmektedir. Şanlıurfa örneğinde; mültecilerin gelişi ile şehrin mekansal örgütlenmesinde, toplumsal düzeyde sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda ve bireysel düzeyde de bireylerin kimlik bilincine dair çeşitli değişiklikler oluşmaktadır.

Burada iki veya daha fazla kültürün arasındaki bağlantıdan da söz edildiğinden sosyal uyum beraberinde kültürleşme kavramını da incelemeyi gerektirmektedir. Sosyal uyum sürecinde, bağlantıda olan farklı topluluklar arasında etkileşimin gerçekleşmesinin değişiklikleri beraberinde getireceğinden bahsetmiştik, bu değişiklikler yalnızca kültürel olmayacak, bireyler süreçte biyolojik, ekonomik, fiziksel, politik, sosyal değişiklikler de geçireceklerdir. Sosyal uyum sürecinde bu değişiklikleri farklı biçimlerde gerçekleştirecek olan yerel halk ve Suriyeli halkın farklı kültürleşme pratiklerini seçmeleri de mümkündür. Boysan ve Şeker'in de belirttiği gibi yapılan araştırmalarda farklı gruplar arasında gerçekleşen kültürleşme sürecinde, toplulukların asimilasyon ve marjinalleşmeye nazaran çoğunlukla psikolojik ve sosyo-kültürel uyumun bir parçası olan bütünleşmeyi tercih

ettikleri görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere aslında uyumun bir parçası olarak bütünleşme, olumlu bir kültürleşme süreci olarak ele alınmıştır (Şeker ve Boysan, 2013). Bütünleşme, etkileşimler sonucu karşılıklı aktarımlar ve bu aktarımı bireylerin ve toplulukların sahip olunuşlukları çerçevesinde kabulü gerektiren bir süreçtir.

Şanlıurfa'da kitlesel olarak gerçekleşen göç sürecinden, kırsal ve kentteki yaşam alanlarının seçimine ve bu alanlardaki mülteciler ve yerel halk arasındaki etkileşime kadar birçok süreçte sosyal uyumu gözlemleyebilmekteyiz. Şanlıurfa'nın sınır şehri olması dolayısıyla, sınırın diğer tarafında akrabaları bulunan ya da buradaki bireyler ile ortak diller konuşan mülteciler iltica ettikleri süreçte, sınırın öte tarafındaki akrabalarının ve yerel halkın dayanışması ile karşılaşmışlardır. Domlar gibi yarı yerleşik yaşayan topluluklar ve yerleşik hayata geçenler, yerel halktan benzer etnik kimliklere, yaşam pratiklerine ve bununla birlikte ortak dil konuştukları gruplar ile yaşam alanını paylaşmayı tercih etmişlerdir. Şanlıurfa'nın mekansal örgütlenmesini; bireylerin ekonomik sermayeleri etkilediği kadar, toplumun sosyo-kültürel yapısının yerleşim alanlarına yansması da şekillendirmektedir. Yerel ve Suriyeli halkın arasındaki yemek, giyim, sosyalleşme pratikleri gibi kültürel alanlardaki farklılıklar da mekan kullanımını tüketim ve üretim biçimlerine göre şekillendirmeye sebep olmuştur.

Sosyal uyumu etkileyen faktörlerden toplumsal katılım; bireylerin yaşadığı topluma gönüllü olarak dahil olmalarını içerir. Bu ekonomik ya da sosyo-kültürel düzeyde gerçekleşebilmektedir. Mülteci topluluk bir yandan var olan kültüre adaptasyon gerçekleştirirken, diğer yandan beraberinde getirdiği kültüre göre yaşam alanlarını biçimlendirerek toplumsal katılım gerçekleştirmektedir. Şanlıurfa'da mültecilerin kendi kültürel yapılarına göre mağazalar, dükkanlar, kafeler açması ve bu mekanlarda Arapça tabelalar kullanması hem sosyal hem de ekonomik anlamda katılım göstermelerini sağlamaktadır. Üniversiteler, iş yaşamı, sağlık ve eğitim kurumları ve parklar gibi kamusal alanlar ise, Suriyeli ve yerel topluluğun karşılaşmalarını ve etkileşime girmelerini sağlayan alanlardır. Yine bu alanlarda, mülteci ve yerel topluluktan aynı etnik kimliğe sahip bireyler ile karşılaşmaları sırasında özellikle dil bariyerinin ortadan kalkması dolayısıyla daha etkin hizmetler

almaları kolaylaşabilmekte veya yerel ile etkileşime geçmeleri mümkün olabilmektedir.

İş gücü piyasasına birlikte katılım, sosyal uyumu etkileyen önemli faktörlerden biri olmaktadır. İşsizlik ve istihdam oranlarında görülen değişiklikler bölgesel olarak farklılıklar göstermektedir. Şanlıurfa ve Mardin’de işsizlik oranı artmaktadır ancak araştırmalara göre bu orana Suriyelilerin etkisi çok az ya da hiç bulunmamaktadır. Kayıtdışı istihdamın artması ve buradaki ücretlerin düşmesi konusunda Suriyelilerin olumsuz etkisi bulunmaktadır.

İltica ve Göç Araştırmaları Merkezinin(İGAM) Şanlıurfa,Kilis ve Gaziantep’te mültecilerin uyumu üzerine yürüttüğü çalışmada, mültecilerin; kira fiyatlarının artışı, alışverişte aldatılma, emek sömürüsü, kadınların fuhuşa sürüklenmesi gibi çeşitli ayrımcılıklara maruz kaldığı belirtilmektedir (Çorabatır ve Hassa, 2013)

2.5. Şanlıurfa Örneğinde Sosyal Uyum Pratiklerini Etkileyen Dinamikler

Toplumsal yaşamda bireyler ve toplulukların uyumunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır.Bu faktörler;toplum içerisindeki dinamikleri şekillendirmektedir. Toplumun yapısında bireylerin etkileşim içerisinde toplumun özelliklerini oluşturduğu, toplumun yapısının ise bireylerin seçimlerini etkilediği karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Bu sebeple, toplumsal uyum ve çatışmalar tek yanlı süreçler değildir.

Global bir dünyada yerelleşme hala aynı önemini koruduğu için toplumu oluşturan ögeler ve birimlerden yerel otoriteler, toplum temelli kurumlar ya da yerelin yapısını yansıtan siyasi, politik yapılar ve organizasyonlar gibi yerel aktörler ile din, dil, kültür, etnik kimlik gibi dinamikler bulunmaktadır.

Sosyal uyum gerçekleşmesi, toplumun ve bireylerin iyi oluş hali ve sosyal refah anlayışı ile ilişkilendirildiği için toplumun yerel ya da ulusal bütün aktörleri bunun gerçekleşmesinden sorumludur. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, bu aynı zamanda yasal olarak ulusal mevzuatta da tanımlanmış bir haktır.

Yerindelik veya yerelleşme ilkesi, Avrupa Birliği etkisi ile 21. yüzyılın yeni kamu yönetimi anlayışı haline gelmiştir. Toplumsal katılım, çoğulculuk, sivil toplumla işbirliği ve örgütsel kapasitesinin geliştirilmesi amaçlanarak yapılan bu düzenlemede, kamu yönetiminin ve kamuya ait hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sağlanması öngörülmektedir. Bu anlayış ile sosyal refah hizmetlerinin sunulmasında da yeniliklere gidilmektedir. Çoğunlukla yerel halktan dezavantajlı olan kesimlere verilen hizmetin kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmakta ancak Türkiye'nin mülteci nüfusu artmakta olduğu için yeni gelenlere yönelik de sosyal refah hizmetlerinin sunulmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Güzel, 2019).

Mülteci halkın da yerel yönetimin sağladığı hizmetlerden yararlanmasının gerekliliğinin yanında, sosyal refah hizmetlerinin bir kısmını sosyal uyum çalışmaları kapsamalıdır. Yeni gelen halkın yerelin kapasitesinin yararlanmasının bir gereklilik olması yanında yerelin kapasitesinin mülteci halk ile bölüşülüyor olması yerel halkta gerilime sebep olabilmektedir. Bu sebeple, yerel yönetimlerin, yerelleşme dolayısıyla kentte yaşayanların hiçbir fark ve ayırım gözetilmeksizin eşit olarak yaşabilmelerine olanak sağlaması ile beraber, bu hizmetlere erişim sırasında oluşabilecek gerilimleri engelleyecek önlemler alması ve toplumda yaşayan dezavantajlı kesimlerin toplumsal yaşama dahiliyelerini gözetmesi, farklı gruplar arasındaki uyuma yönelik çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

Yerelleşme vurgusu altında sosyal uyumdan söz ettiğimizde, toplumun farklı kesimlerini toplumsal yaşama katılım kapsamında bir araya getiren kamusal alanların çerçevesini oluşturmak gerekmektedir. Erdörmez ve Akı'nın tanımlamasına göre; kamusal alan sokaklardan, meydanlara, parklara ve bunu çevreleyen binalardan oluşur ve şehrin önemli bir kısmını oluşturur. Kamusal alan anlayışını kent üzerinden açıklayan bu tanım ile birlikte yaşam alanlarını içeren bu alanların kalitesinin şehrin kimliğini oluşturduğuna değinilmektedir. Sosyal dokunun oluşmasının esas bileşeni bu alanlardır ve sosyal yapının hiyerarşisi ve farklılıkları bu alanlar ile desteklenir (Dönmez ve Akı, 2005)

Kamusal alanlar yerel dinamikler tarafından, özellikle de yerel otoritelerin şekillenmesinde karar mercii olduğu alanlardır. Toplumun karşılaşması ve etkileşime geçmesi için önemli alanlar olduğundan buraya dair oluşturulacak politikalar, toplumsal kabul ve birlikteliği oluşturmaya yönelik teşvik kapsamında oluşturulmalıdır. Mülteci ve yerel halkın toplumsal olarak bağlantıya geçebilmesi, kültürlerin farklılaştığı noktalara dair aktarımlar yapıp kültürleşmenin gerçekleşebilmesi açısından bu alanlar, bireylerin özgürce paylaşımlar yapabileceği, toplumsal konularda da katılım sağlayabileceği demokratik alanlar olmalıdır.

Bu ideal sosyal belediyecilik anlayışı adına Türkiye’de yasal alt yapının oluşturulmuş olması yeterli kalmamış, yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine aynı ve nakdi yardım sunmakla sınırlı kalmıştır ve belediyecilik siyasi rant aracı olarak görülmektedir. Bunun yanında Berkün’ün belirttiği üzere, Türkiye’deki belediyecilik anlayışındaki veri toplama gibi temel bazı eksiklikler, ihtiyaçların belirlenmesi ve hizmetlerin etkinliğini yetersiz kalmasına ve politikalar oluşturulurken halkın birçok kesimini kapsayacak şekilde talepleri ve ihtiyaçları karşılayamamasına sebep olmaktadır (Berkün, 2017). Böylece, istenilen oranda katılımın sağlanacağı belediyeciliğin yerleşmemiş olması kamusal alanların da sosyal uyumu mümkün kılacak politikalar çerçevesinde şekillendirilmediği söylenebilir. Belediyeciliğin siyasi rant kısılcasından çıkamamış oluşu da şehirlerin sosyal dokularının, seçilecek olan siyasi partinin yapısına göre şekillenmesinin ötesine gidememesine sebep olmaktadır.

Şanlıurfa’da ise mülteci nüfusunun artışı dolayısıyla ulusal ve uluslararası birçok kurum kuruluş alanda çalışmalar yürütmektedir. Bunlardan bazıları fonların yerelleşmesi, kendi çıkış stratejileri ya da sürdürülebilirlik planları dâhilinde Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi’nde göçmen koordinasyon birimlerinin kurulmasına öncülük etmekte ve bu birimlere partnerlik aracılığıyla destek vermektedir. Böylece, belediyenin var olan merkezlerindeki hizmetlerinden mültecilerin de yararlanması sağlanarak mülteci dostu belediyecilik anlayışı kısmen geliştirilmeye çalışılmaktadır. Böylece, bu merkezlerde dahiliyet arttırılmakta, sosyal uyumu da burada çeşitlenen aktiviteler ile sağlamak amaçlanmaktadır.

Yereldeki diğ er önemli aktörler; ulusal, uluslararası sivil toplum kuruluşları ve Suriyeliler tarafından kurulup yürütülen toplum temelli organizasyonlardır. Yukarıda bahsedildiği üzere yerel yönetimler ile çalışma pratikleri geliştirilen uluslararası örgütler, mülteci çalışmalarında yerelin kapasitesini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sivil toplum kuruluşları, devletle toplum arasında üçüncü bir alan olarak faaliyet gösteren aracı kurumlar niteliğindedir. Suriyeli sığınmacılar tarafından kurulan bu kuruluşlar da bu doğrultuda mülteciler ve devlet arasında köprü görevi görerek problemleri ifade etme, lobi çalışmaları yürütme ve yasal hakların iyileştirilmesini talep etme gibi çalışmalar yürütmektedir ve bunların bir kısmı resmi yollarla çalışmalar yürütürken, bir kısmı da karşılaştıkları bazı problem dolayısıyla enformel çalışmalar yürütmektedirler.

Kaya'nın yaptığı görüşmeler sonucunda, birçok Suriyeli toplum temelli kuruluşun farklı amaçlar ile bir araya geldiği g r lmektedir. Türkmen kuruluşları, her iki kültüre de hakim olmaları dolayısıyla köprü olmak istediklerini, bir başka kuruluş ise; engelli çocukların savaştan etkilenmelerini en aza indirmek ve ihtiyaçlarına yönelik hizmetlere erişimini kolaylaştırmak istedikleri için bir araya geldiklerini belirtiyorlar. şanlıurfa'da da çok sayıda bulunan bu kuruluşlar, yetim çocuklardan, engellilere ve kadınlara yönelik birçok alanda çalışmalar yürütmektedirler (Kaya, 2015). Mülteci toplumunu daha yakından tanımaları, hak arayışına gitmeleri ve savunuculuk çalışmalarını ihtiyaçların temelinde yürütebiliyor olmaları dolayısıyla bu tür organizasyonlar, yerelde Suriyeli toplumun görünürlüğünü artırmakta ve toplumsal katılımı güçlendirmektedir. Bu da sosyal uyum için önemli bir yere sahiptir.

şanlıurfa'da aşiret ve akrabalık bağları ise; sosyal uyumu etkileyen önemli dinamiklerdir. Türkiye ve Suriye'nin birbirine sınır ülkeler olması dolayısıyla, sınırların çizildiği yıllarda bazı aşiretler bölünmüş; aşiret üyelerinden bir kısmı Suriye'ye yerleşmiştir. Türkmenler, Araplar, Kürtler sınırın öte tarafında akrabaları olan gruplardandır. Bu akrabalık ve aşiret bağları, savaşın başladığı yıllarda mültecilerle yardımlaşma ve dayanışmada önemli bir role sahiptir fakat kamuoyunun, medyanın Suriye'ye yönelik oluşturduğu  n yargılar, g   sürecinin getirdiği külfetler ve bazı büyük aşiretlerin mensupları

arasındaki güçlü olmayan bağlar dolayısıyla oluşan rekabet bu ilişkileri olumsuz etkilemektedir (Kaya, 2015: s.54). Böylece, aslında aşiret ve akrabalık bağları için her durumda sosyal uyumun mümkün kılınması için bir araçtır diyemeyiz çünkü aslında bu süreci olumsuz da etkileyebilmektedir, ya da sosyal uyumu olumsuz yönde etkileyen medya ve kamuoyunun olumsuz söylemleri akrabalık ve aşiret bağlarını da bu ölçüde olumsuz etkilemektedir.

2.6.Psikolojik İyi Olma Hali

Psikolojik iyi olma hali kişinin kendini bilmesi ve kişisel gelişimini destekleyen pozitif ilişkiler kurması ile ilişkilidir. Bu da kişinin kendisi ve çevresi arasında pozitif ilişkiler kurması ile doğru orantılıdır. Bu temel tanımın dışında, psikolojik iyi olma hali farklı bilimlerde farklı şekilde tanımlanabilmektedir. Biz psikolojik iyi olma haliyle kişinin kendisini gerçekleştirme için yaşamda işlevsel olmasına daha çok vurgu yapıyor olacağız. İyi oluş halini tanımlamada literatürde iki temel bakış açısı bulunmaktadır. Hedonic ve Eudaimonic;

Hedonic bakış açısı, hazzı bakış açısı olarak tanımlanır. Kişi öznel mutluluğa ulaşmak ister ve yaşanan olaylardan doyum elde etmeyi amaçlar.

Eudaimonic bakış açısı ise kişilerin ruh sağlığının iyi olması yanında pozitif işlevselliğine de vurgu yapar. Pozitif işlevselliğe şunlar örnek verilebilir:Bireyin kendini olumlu ve olumsuz özellikleri ile kabul etmesi, ve çevresiyle olumlu ilişkiler kurup bunu devam ettirmesi gibi (Baltacı ve Sarıcaoğlu, 2016).

Psikolojik iyi olma hali ve iyi oluş hali ile ilgili birden çok elealışlar bulunmaktadır. Bunlardan Carol Ryff ve Martin Seligman psikolojik iyi olma halini şu şekillerde tanımlamışlardır;Carol Ryff da psikolojik iyi olma halinin sadece olumlu ve olumsuz etkiler ve yaşam doyumundan daha çok boyutlu bir yapıda olduğunu belirtir (Sarıcaoğlu ve Arslan, 2011). Ryff psikolojik iyi olma halinin altı temel boyutundan bahsetmektedir. Psikolojik iyi olma modeli; kavramsal olarak yaşam amacı, özerklik, bireysel gelişim, çevresel hâkimiyet, diğerleriyle olumlu ilişkiler, öz kabul, olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır.

Yaşam amacı: Kişinin yaşamını anlamlı kılacak hedeflerinin olması ve yine amaçlarına ulaşması için motive olmasını içermektedir.

Özerklik: Kişinin kendi değer yargılarının olması, karar verebilmesi ve değer yargılarına göre seçimler yapabilmesini anlatmaktadır. Bunun yanında özerklik, kişinin kendi sınırlarını çizebilmesi ve koruması anlamını da taşımaktadır.

Bireysel gelişim: Kişinin kendi kabiliyet ve yeteneklerinin farkında olması ve kendi kişisel gelişimi için ihtiyaç alanlarını belirleyebilmesi ve bunun için ise bir motivasyon ile çaba sarf etmesidir.

Çevresel Hakimiyet: Temel olarak, kişinin bireysel istek ve ihtiyaçlarına göre, çevresini yeniden tasarlaması ve bu gelişim için olumlu tercihler yapması, ve çevresinde gelişimine katkı sunacak fırsatları değerlendirmesi olarak tanımlanabilir.

Diğerleriyle Olumlu İlişkiler: Kişinin çevresi ile güven ve samimiyet çerçevesinde olumlu ilişkiler kurması ve bunları sürdürmesi, bireyin çevresinde ilişki kuduğu kişilerin mutluluğunu ve refahını gözetmesini anlatmaktadır.

Öz Kabul: Kişinin doğru ya da yanlış, eksik ya da tam yönleri ile kendini kabul etmesi ve kendi ile barışık olmasını ifade eder. Martin Seligman ise iyi oluşu PERMA adını verdiği bir model ile açıklar. Martin Seligman'ın modelini incelediğimizde Ryff'in modeliyle ve diğer ele alışlarla çok benzer tanımlamalar içerdiğini görüyoruz bundaki asıl amaç birden çok yaklaşım ve ele alıştan bir model yaratmak istemesidir (Demirci, Ekşi, Dinçer ve Kardaş, 2017).

P(Olumlu Duygular): Olumlu duygular Seligman'ın tanımladığı otomatik mutluluk yaklaşımının ilk evresidir (Seligman,2011). Olumlu duygular bireyi kişisel kaynaklar yaratmaya iterek düşünce ve eyleme geçme kapasitesini geliştirdiğini düşünmektedir.

E (Bağlanma): Bağlanma yapılan bir faaliyete yada eyleme zamanın nasıl geçtiğini bilmeyecek düzeyde çok yüksek bir motivasyon ile odaklanması olarak tanımlayabiliriz.

R (Olumlu/İyi ilişkiler): Olumlu ilişki kişinin yaşamında etkileşim içerisinde olduğu kişiler tarafından sevilme değer görme ve olumlu ilişkilere sahip olmak demektir.

M (Anlam): Seligman'ın tanımıyla anlam, kişinin kendinden çok daha büyük birşeye bağlılık duyması ve bunun için çaba serf etmesidir. Anlam, kişiye yaşadığı hayatın değerli olduğu ve yaşamanın kıymetini anladığı hissini vermektir.

A (Başarı): Başarı kişinin yaşamında hedefler belirlemesi ve bu hedefler için çabalaması olarak tanımlanır. Bunun yanında kişinin bazı yetenek ve becerilerde uzmanlaşması olarak da tanımlanabilir.

Psikolojik iyi olma hali kişinin karakteri, yaşam deneyimi, kimliği ve duygularını düzenleme becerisi ile doğrudan ilintilidir. Kişinin yaşı, eğitim seviyesi, farkında oluşluk seviyesinin yüksek olması, dışa dönük olması onun psikolojik iyi olma halini olumlu yönde etkilemektedir (Keyes, Shmotkin and Ryff, 2002).

Psikolojik iyi olma halinin ilişkide olduğu başka durumlar da vardır. Örneğin, aşırı travmatik olaylara maruz kalmak kişinin dayanıklı olmasına olumlu yönde etki ederken aynı zamanda kişinin psikolojik iyi olma halini de korumaktadır. Her ne kadar, psikolojik temel iyi olma hali, istikrarlı olsa da, günlük olaylar ve deneyimlerde iyi olma halini etkileyebiliyor. Örneğin, dayanıklı kişiler günlük olaylarda sürekli stresli hale geliyorsa sonunda kişi depresif özellikler gösterebilir. Bunların dışında işle ilgili strese maruz kalanların kişinin psikolojik iyi olma halini olumsuz etkileyeceğini gösteren kanıtlar vardır. Yukarıda da denildiği gibi kısa süreli sıkıntı dönemleri dayanıklılığın arttırmasına yardımcı olurken, uzun vadeli stres kişinin iyi oluş hali için iyi değildir (Robertson, 2018).

2.7. Sosyal Uyum Pratikleri ile Depresyon, Kaygı ve Stres Arasındaki İlişki

Dünya Sağlık Örgütüne göre sağlık “Bedensel, zihinsel ve toplumsal olarak tam bir iyilik halidir”. Bu açıdan bakıldığında sığınmacıların, sosyokültürel ve ekonomik zorlukların yanı sıra sağlık sorunları da dikkati çekmektedir. (Callahan, 2009) Yaşanan süreçler stres yaratıcıdır ve sığınmacılarda özellikle ruh sağlığı problemlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Süleymanov, 2016). Bunun yanında sığınma süreci psikolojik ve sosyal yönleri ile toplumsal alanda en çok etkilediği kişisel yaşamı ile insandır. Sığınma sürecinin etkilenenleri dikkate alındığında baş aktörü yine bu süreçten en çok etkilenen *insan* olmuştur. Farklı kültürlerden gelen insanların sığınma sürecinin gerektirdiği biçimde birlikte yaşaması, uyum sorunlarını da beraberinde getirebilmektedir. Sığınma ile beraber farklı yaşam deneyimleri, kültürleri, yaşama tarzları, dil ve bazen de dinlere sahip bireylerin beraber yaşaması kaçınılmaz olmaktadır (Aksoy, 2012: 297).

Sığınma süreciyle beraber çeşitli farklılıklara sahip bireylerin uyum içerisinde yaşayabilmesi ve herhangi bir sorun yaşanmaması için çeşitli düzenlemeler yapmak gerekmektedir. Özellikle farklı kültürlere, dinlere, dillere ve yaşam deneyimlere sahip mültecilerin sığınılan yere uyumunda gerekli düzenlemelerin yapılması çok önemlidir. Mültecilerin sığındığı yerlerde yapılması gereken düzenlemeler ve iyleştirmeler için rehber niteliğinde bir döküman paylaşmıştır: "Avrupa Birliği Göçmen Uyum Politikaları İçin Genel Temel İlkeler" (AB, 2004). Belirtilen belgeye göre;

1. Uyum süreci uzun bir sürece yayılan, her iki tarafın da gönüllülüğünü ve işbirliğini gerektiren, sürekli dinamik ve canlı bir şekilde olmalıdır. Siyasi, kültürel, istihdam ve sosyal fırsatlar sığınmacıların iltica ettikleri mekana uyumu için çok önemlidir.
2. Sığınmacılar göç edilen yerin kültürünü, sosyal yapısını ve dilini öğrenmek için azami gayreti göstermelidir.
3. Sığınmacıların çalışma şartları ve imkanları için,; mesleki kurs ve eğitim programları oluşturulmalıdır, farklı ve yeni istihdam fırsatları

yaratılmalıdır. Sığınmacıların istihdam edilmesi kişilerin sosyal uyumunda çok önemli bir yere sahiptir.

4. Sığınmacıların topluma etkin katılımı, sosyalleşmesi, toplumsal dinamikleri anlaması ve kendi gelişimi için eğitim olanakları etkin bir şekilde sağlanmalıdır. Sığınmacılara sunulacak eğitim fırsatlarının uyumun sürecine önemli bir katkısı vardır.

5. Sığınmacıların barınma, eğitim, sağlık ve sosyal güvelik gibi kamu hizmetlerine sorunsuz erişim olanakları yaratılmalıdır.İltica edilen ülkede var olan karar süreçlerine sığınmacılar da dahil edilmelidir.

6. Sığınmacılara, iltica edilen yerin kültürel normları ve özellikleri hakkında bilgilendirici destekler sunulması ve yine iltica edilen yerin toplumu ile etkin etkileşimi için fırsatlar yaratılmalıdır.

7. Sığınmacıların iltica ettikleri yer ile uyumunda; ulusal, yerel ve küresel idarelerin ortak çalışması uyum sürecinin başarıya ulaşması için çok önemlidir (Çakran ve Eren, 2017).

Yukarıda irdelediğimiz normlar, mültecilerin sığınılan mekana uyumu için önemli noktaları göstermektedir. Belirtilen normlar uygulanmadığı takdirde toplumda ve bireyde istenmeyen olumsuz sonuçların ortaya çıkması ihtimal dahilindedir.

İnsan yaşadığı doğal ortama bilinçsiz,bilgisinin dışında ya da doğal ortamın içinde uyum sağlar. Toplumsal ortama uyum sağlayabilmek içinse doğal ortamdan farklı olarak bilinç ve bilgiye ihtiyaç duyar. Kişi toplumsal ortama ve çevreye uyum sağlamak için çeşitli yöntemler belirler ve bu yöntemleri dener. Kişinin sosyal uyum için çabaları başarıya ulaşmaz ise bunun sonucunda kişinin sosyal uyumu bozulur. Bu başarısız denemelerin sonucunda gerçekleşmeyen sosyal uyum kişide ruhsal ve bedensel sorunlar baş gösterir. Bunun sonucunda birey kaygılı,sinirli ve sıkıntılı olur. (Balcıoğlu, Stres Kavramı ve Tarihsel Gelişimi, 2005) Kişilerin sosyal uyum, paylaşım, zorunlu etkileşim veya destek alma hedefi ile göç ettikleri yerlerde sergiledikleri sosyal uyum pratiklerinde beklenmedik sonuçlarla karşılaşmaları onların psikolojilerine olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Kişilerin başarısız veya olumsuz sosyal uyum deneyimleri daha sonra gerçekleştirmek istedikleri pratikleri sergilerken onlarda kaygı hissetmelerine

sebeptir. İltica süreçleri bireyleri ve toplulukları sadece sosyo-kültürel, ekonomik ve demografik olarak etkileyen bir süreç değildir bu etkilerin yanında kişileri ve toplulukları psikolojik olarak etkilemektedir. Mekansal yer değişim süreçlerinde bireyler karmaşık ve hassas bir duygu durumuna sahiptirler. Göçler'e göre bu tarz iltica süreçlerinde bazen kullandıkları dilin işlevini kaybetmesi, yabancılaşma, değersizlik, özlem gibi birçok duyguyu bir karmaşa ve kargaşa halinde hissederler (Erol & Ersever, Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale, 2014).

Kişilerin bu duyguları sürekli bir şekilde yaşamaları bunun yanında bu duygular ile başa çıkmada dışarıdan desteklenmemeleri ya da çaba sarf etmemeleri halinde bunlar ileri zamanlarda psikolojik rahatsızlıklar olarak karşımıza çıkar. İltica süreçlerinden sonra mültecilerin iltica ettikleri yere, kültüre ve topluma uyum için sergiledikleri pratiklerde başarısız olmaları, iltica edilen yerdeki bireylerden ve toplumdan yeterli desteği, anlayışı ve uyum için gayreti görmedikleri zaman, derin üzüntü, isteksizlik, değersizlik ve karamsarlık gibi depresyonun bazı belirtilerini gösterirler (Dikici, 2017).

İltica sonrası Türkiye'ye sığınan sığınmacılar genel olarak ekonomik, sağlık, barınma ve psikolojik sorunlar gibi birçok sorunla karşılaşmışlardır. Bunun yanında iltica sonrası sığınmacıların Türkiyeli toplum tarafından dışlanması, sahip oldukları kısıtlı imkanları iltica eden kişilerle paylaşma ihtimalinden çekinmesi, ekonomik sorunlar, iltica eden bireylerin büyük beklentileri, dil bariyeri, istihdam sorunları, barınma problemi gibi sorunlar daha sonra sığınmacılarda; depresyon, kaygı, uyku bozukluğu gibi birçok psikolojik soruna sebep olmuştur (Yıldız ve Ark., 2014).

İltica sürecinden sonra kişilerin yeni mekana ve topluma uyum göstermek için ortaya koydukları tutum ve davranışların gerek sivil gerekse kamusal olarak desteklenmesi ve teşvik edilmesi çok önemlidir. Kişilerin sosyal deneyimledikleri başarısız uyum pratiklerinden sonra ulusal ve uluslararası aktörler tarafından desteklenmesi deneyimlenen başarısız denemelerin psikolojik bir rahatsızlığa dönüşmemesi için çok önemlidir. İltica sonrası kişilerin ve toplumun sosyal uyum süreci için uygulanacak o sosyal uyum politika ve stratejilerinde iltica eden grupların kültürel değerleri, dil, sosyo-

ekonomik düzeyleri, inançsal özellikleri ve yaşam deneyimlerine dikkat edilmesi bu politikaların başarıya ulaşmasında çok önemlidir (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde çalışma boyunca kullanılan ölçme araçları, çalışma için veri toplanırken izlenen yöntem ve çalışmaya katılan bireylerin özelliklerine değinilecektir.

3.1. Araştırma'nın Modeli

Yaptığımız bu araştırma ilişkisel tarama modelinde düzenlenmiştir. İlişkisel tarama modelinde iki veya daha çok değişken arasındaki birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaç edinen araştırmalar için kullanıldığından bu tür araştırmalar için uygun görülmektedir (Akkanat ve Ark., 2017). İlişkisel tarama modeli ile Suriyeli mültecilerin sosyal uyum pratikleri ile psikolojik iyi olma hali hali arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanında sosyal uyum pratikleri ile depresyon kaygı ve stres arasındaki ilişki alt inceleme konusu olarak ilişkisel tarama modeli ile incelenmiştir.

3.2. Araştırma'nın Örneklem ve Evreni

Yaptığımız araştırmanın örneklemini, Şanlıurfa ve Şanlıurfa'ya bağlı Suriyelilerin yoğunlukta yaşadığı ilçelerde yaşayan 18 yaş üstü Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Araştırmaya 460 kişi katılmıştır bunlardan 96 kişi soruların tamamına cevap vermedikleri için formları dikkate alınmamıştır. Eksik formlar çıkarıldıktan sonra 364 kişi üzerinden analizler yapılmıştır.

3.3. Veri toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak; Demografik ve Sosyal Uyum Pratikleri Formu, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Flourishing Scale), Depresyon,

Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS21) ve WFP Sosyal Uyum Anketi kullanılmıştır.

3.3.1. Demeografik ve Sosyal Uyum Pratikleri Formu

Bu kısımda katılımcıların demografik bilgilerinin yanında onların sosyal uyum pratiklerini içeren sorular sorulmuştur. Sosyal uyum pratikleri ile ilgili sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu bölümdeki sorular mültecilere destek sunan insani yardım kurumlarının yakından çalıştığı alanında uzman yeminli tercüman tarafından çevirilmiştir. Form demografik bilgiler ve sosyal uyum pratikleri ile ilgili toplam 20 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Flourishing Scale)

Sekiz maddeden oluşan Psikolojik İyi Oluş Ölçeği olumlu ilişkilerden yeterlik hislerine, anlamlı ve amaçlı bir yaşama sahip olmaya kadar insan fonksiyonunun önemli ögelerini tanımlamaktadır. Diener ve arkadaşları (2009) ölçeğin ismini önce Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Psychological Well-Being Scale) olarak adlandırmışlardır. Fakat daha sonra ölçeğin ismini iyi oluşun içeriğini daha doğru bir şekilde yansıtacağı düşünülen “Flourishing Scale” şeklinde değiştirmişlerdir. Bu araştırmada “Flourishing” kelimesinin tam olarak Türkçe karşılığı bulunamadığından dolayı ölçeğin ismi “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” olarak kullanılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği likert tipidir ve maddeleri kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (7) şeklinde 1–7 arasında cevaplanmaktadır. Bütün maddeler olumlu şekilde ifade edilmektedir. Puanlar 8 ile 56 arasında değişmektedir. Yüksek puan kişinin birçok psikolojik kaynak ve güce sahip olduğunu gösterir. Ölçek maddelerinin faktör yükleri .61 ile .77 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Ölçek psikolojik iyi olma yönleri ile ilgili ayrı ayrı ölçümler sağlamasa da, önemli olduğuna inandığımız farklı alanlarda olumlu işlevler ile ilgili genel bir bakış sağlamaktadır (Diener ve arkadaşları, 2010). Psikolojik İyi Oluş Hali Ölçeğinin Arapça versiyonu, yüksek oranda iç güvenirlik, yapısalılık, geçerlilik ve stabilite göstermektedir (Younes, 2017).

3.3.3. Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS21).

Lovibond ve Lovibond (1995) Tarafından geliştirilen Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (The Depression Anxiety Stress Scale-21) 21 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek DASS-42'ni daha az zamanda tamamlanması için kısaltılmıştır ve soru sayısı 42'den 21'e düşürülmüştür (Lovibond and Lovibond, 1995) Ölçek 0 "bana hiç uygun değil", 1 "bana biraz uygun", 2 "bana genellikle uygun", ve 3 "bana tamamen uygun" şeklinde 4'lü likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. DASÖ' de 7 depresyon, 7 anksiyete ve 7 stres boyutu bulunmaktadır. Çalışmada kullanılan 21 soruluk DASS ölçeği Henry ve Crawford, (2005) ve Mahmoud vd., (2010) çalışmalarından alınmıştır. Standart sapma, DASS21'nin alfa güvenirliği ve alt ölçeklerine bilgiler şu şekildedir: DASS-21'in ve alt ölçeklerinin alfa güvenirliğinin iyi olmasına rağmen, yeniden üretilebilirlik ve ölçeklenebilirliğin bütün katsayıları düşüktür. Madde zorluğu ve madde ayıricılığı, Öztürk Emiral tarafından tanımlandığı gibi hesaplandı. DASS-21'in Arapça versiyonunun kümülatif yapısı incelendi, güvenirlik testinin ve madde ayıricılığının geçerlilik testinin sonuçları rapor edildi (Ali ve ark., 2017).

3.3.4. Dünya Gıda Fonu(WFP) Sosyal Uyum Anketi

Bu anket Dünya Gıda Fonu tarafından Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin sosyal uyum düzeyini ölçmek için geliştirilmiştir. Bu anket WFP(World Food Programme) Türkiye kırılganlık analiz ve haritalandırma ve gözlem ve değerlendirme ekibi tarafından takip edilmiştir. Bu anketin amacı, 4 maddeyle Suriyeli mültecilerin ve ev sahibi topluluk olan Türklerin algılarını ölçmektir: 1. sosyal etkileşim, 2. ekonomik yansımalar; 3. yardım sağlanması ve 4. emniyet, güvenlik ve istikrar. Bu anket 12 sorudan oluşmaktadır ilk sorusu demografik bilgi içerdiği için katılımcılara sorulmamıştır bir diğer soru nitel bir veri sağladığından araştırmaya dahil edilmemiştir. böylelikle bu ölçek kapsamında katılımcılara 10 tane soru yönetilmiştir.

Ankette "kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum" ifadelerini içeren beşli Likert ölçeği yanıt seçenekleri ile basit ifadelerden oluşmaktadır. Anket sonuçlarına tamamlayıcı niteliksel çıktılar elde edebilmek adına, bu anketlerin yanı sıra WFP (World Food

Programme) ve TRC (Turkish Red Crescent) saha ekipleri, Ekim 2017 tarihinde anketin güvenilirliğini ölçmek adına pilot FGD(odak grup çalışması)ler düzenlemişlerdir.Bunun yanında ankette %90 güven aralığı ve %5 lik bir yanılma payı edinebilmek adına her saha için asgari katılımcı sayısı hesaplanmıştır (WFP, 2018).

3.4.Verilerin Toplanması

Yaptığımız araştırmaya konu olan veriler Şanlıurfa merkez ilçeleri ve diğer ilçelerinde yaşayan 18 yaş üstü Suriyeli mültecilerden alınmıştır. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler Şanlıurfa'da mültecilere yönelik insani yardım çalışmaları yapan çeşitli sivil toplum kuruluşlarının merkezlerinde ve katılımcıların evlerinde yapılmıştır. Katılımcıların katılımında gönüllü katılım esas alınmıştır. Kişilere ölçeklere başlamadan önce tercüman tarafından aydınlatılmış onam formu ve bilgilendirilmiş onay formu açıklanmıştır. Bu şekilde araştırmanın amacı, araştırmacının tanıtılması ve ölçeklerdeki soruları cevaplarken yada sonrasında psikolojik olarak bir rahatsızlık hissedersen kimlere ulaşabilecekleri ve ücretsiz psikolojik destek verileceği açıklanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Bu araştırmada Suriyeli mültecilerden toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 24.0 programında analize tabi tutulmuştur.

Araştırmaya alınan Suriyeli mültecilerin, sosyo-demografik özellikleri, günlük sosyal uyum pratikleri, WFP Sosyal Uyum Anketi'ne verdikleri yanıtlar frekans analiziyle incelenmiştir.

Suriyeli mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden almış oldukları toplam puanlar ilişkin ortalama, standart sapma gibi merkezi eğilim ölçüleri verilmiştir. Mültecilerin sosyo-demografik özelliklerine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeği puanları normal dağılıma uymadığından dolayı nonparametrik hipotez testleri ile test edilmiştir. Ölçek puanlarının normal dağılıma uyumu Kolmogorov-Smirnov testiyle sorgulanmıştır. Araştırmaya dahil edilen mültecilerin yaşına, medeni durumuna, öğrenim durumuna ve konuştuğu dile göre Psikolojik İyi Oluş

Ölçeğinden ve DASS21 ölçeği puanlar Kruskal-Wallis H testiyle karşılaştırılmıştır. Mültecilerin cinsiyetine, çalışma durumuna ve yaşadığı yerleşim birimine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeği puanlarının karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar için Spearman testi uygulanmış ve DASS21 ölçeği puanlarının Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının yordama durumu doğrusal regresyon analiziyle saptanmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 1.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri(n=364)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş grubu		
25 yaş ve altı	86	23,63
26-34 yaş	140	38,46
35-44 yaş	76	20,88
45 yaş ve üzeri	62	17,03
Cinsiyet		
Erkek	177	48,63
Kadın	187	51,37
Medeni durum		
Bekar	109	29,95
Evli	232	63,74
Boşanmış/Dul/Ayrı yaşıyor	23	6,32
Birlikte yaşanan kişiler		
Eş ve çocuklar	179	49,18
Eş	39	10,71
Anne-Baba	97	26,65
Yalnız	16	4,40
Arkadaş/Akraba	17	4,67
Diğer	16	4,40
Öğrenim durumu		
İlkokul ve altı	62	17,03
Ortaokul/Lise	112	30,77
Lisans ve üzeri	190	52,20
Çalışma durumu		
Çalışan	169	46,43
Çalışmayan	195	53,57

Yaşanılan yerleşim yeri

Şehir merkezi	310	85,16
İlçe/Kasaba/Köy	54	14,84

Konuşulan dil

Arapça	249	68,41
Türkçe	30	8,24
Kürtçe	44	12,09
Diğer	41	11,26

Tablo 1.'de araştırma kapsamına alınan Suriyeli mültecilerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya katılan mültecilerin %23,63'ünün 25 yaş ve altı, %38,46'sının 26-34 yaş, %20,83'ünün 35-44 yaş ve %17,03'ünün 45 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu, %48,63'ünün erkek, %51,37'sinin kadın olduğu, %29,95'inin bekar, %63,74'ünün ise evli olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya dahil edilen Suriyeli mültecilerin %49,18'inin eş ve çocuklarıyla, %10,71'inin eşiyle ve %26,65'inin anne ve babasıyla birlikte yaşadığı, %17,03'ünün ilkokul ve altı düzeyde, %30,77'sinin ortaokul/lise ve %52,20'sinin lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olduğu, %46,43'ünün çalıştığı görülmüştür. Suriyeli mültecilerin %85,16'sının şehir merkezinde, %14,84'ünün ise ilçe/kasaba/köyde yaşadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen mültecilerin %68,41'inin Arapça konuştuğu belirlenmiştir.

Tablo 2.

Katılımcıların bazı günlük sosyal uyum pratikleri (n=364)

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Biraz katılmıyorum		Kararsızım		Biraz katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		$\bar{x}$	s
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Yerel toplum ile iletişim kurmaktan kaçınmam.	4	1,10	11	3,02	15	4,12	40	10,99	39	10,71	194	53,30	61	16,76	5,35	1,41
Sağlık sorunlarımı sorumlu sağlık çalışanına rahatlıkla açıklarım.	4	1,10	16	4,40	18	4,95	32	8,79	45	12,36	186	51,10	63	17,31	5,54	1,28
Kamuya açık alanları, sosyal tesisleri ve parkları kullanmaktan kaçınmam.	4	1,10	13	3,57	21	5,77	15	4,12	37	10,16	191	52,47	83	22,80	5,49	1,35
Kamusal hizmetlerle ilgili şikayet ve önerilerimi rahatlıkla ifade edebilirim.	10	2,75	36	9,89	28	7,69	54	14,84	56	15,38	141	38,74	39	10,71	5,67	1,33
Yerel kültürü öğrenmek-tanımak için yeterli çabayı gösterdiğime inanıyorum.	3	0,82	22	6,04	24	6,59	17	4,67	67	18,41	178	48,90	53	14,56	4,89	1,61
Türkçe'yi öğrenmek için yeterli gayreti gösteriyorum.	10	2,75	13	3,57	21	5,77	30	8,24	58	15,93	169	46,43	63	17,31	5,39	1,38
Türkiyeli toplum ile iletişim halindeyim.	1	0,27	18	4,95	39	10,71	25	6,87	54	14,84	175	48,08	52	14,29	5,40	1,44
Onlarla ilgili bilgileri doğrudan onlardan alabiliyorum.																
Türkiyeli toplum ile yaşamaktan çok hoşnutum.	3	0,82	5	1,37	14	3,85	29	7,97	59	16,21	189	51,92	65	17,86	5,32	1,39
Dil bariyerinden dolayı iletişim kurmakta zorlanıyorum.	29	7,97	55	15,11	28	7,69	13	3,57	64	17,58	119	32,69	56	15,38	5,65	1,14
Türkiyeliler ile toplum olarak değerlerimiz hep ortak.	9	2,47	15	4,12	27	7,42	20	5,49	63	17,31	181	49,73	49	13,46	4,67	1,96
Yerel toplumdan kişiler ile arkadaşlık kurmak için yeterli çabayı gösteriyorum.	6	1,65	9	2,47	21	5,77	32	8,79	56	15,38	171	46,98	69	18,96	5,34	1,43

Tablo 2.'de araştırmaya kapsamına alınan Suriyeli mültecilerin bazı günlük sosyal uyum pratiklerinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 2. incelendiğinde katılımcıların önermelere genel olarak katılıyorum şeklinde yanıt verdikleri saptanmıştır. Araştırmaya katılan Suriyeli mülteciler “Yerel toplum ile iletişim kurmaktan kaçınmam.”, “Sağlık sorunlarımı sorumlu sağlık çalışanına rahatlıkla açıklarım.” , “Kamuya açık alanları, sosyal tesisleri ve parkları kullanmaktan kaçınmam.”, “Kamusal hizmetlerle ilgili şikayet ve önerilerimi rahatlıkla ifade edebilirim.”, “Türkçe'yi öğrenmek için yeterli gayreti gösteriyorum.”, “Türkiyeli toplum ile iletişim halindeyim.”, “Onlarla ilgili bilgileri doğrudan onlardan alabiliyorum.”, “Türkiyeli toplum ile yaşamaktan çok hoşnutum.”, “Dil bariyerinden dolayı iletişim kurmakta zorlanıyorum” ve “Yerel toplumdan kişiler ile arkadaşlık kurmak için yeterli çabayı gösteriyorum.” önermelerine “katılıyorum” şeklinde yanıt vermiştir. Araştırmaya katılan Suriyeli mülteciler “Yerel kültürü öğrenmek-tanımak için yeterli çabayı gösterdiğime inanıyorum” ve “Türkiyeliler ile toplum olarak değerlerimiz hep ortak.” önermelerine genel olarak biraz katılıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 3.*Katılımcıların WFP Sosyal Uyum Anketi'ne verdikleri yanıtlar (n=364)*

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		$\bar{x}$	s
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Türklerle birlikte yan yana çalışmaktan mutluyum/mutlu olurum.	60	16,48	68	18,68	57	15,66	141	38,74	38	10,44	3,08	1,28
Türk ailelerle aynı apartmanı paylaşmaktan memnun olurum ya da paylaşmayı isterim.	32	8,79	98	26,92	58	15,93	142	39,01	34	9,34	3,13	1,17
Çocuklarımın(çocuk yoksa gelecekte) Türk çocuklarıyla arkadaşlık kurmalarından mutlu olurum.	35	9,62	90	24,73	43	11,81	131	35,99	65	17,86	3,28	1,28
Çocuklarımın, (çocuk yoksa gelecekte) Türk birileriyle evlenmelerinin herhangi bir sakıncası yoktur.	34	9,34	115	31,59	107	29,40	90	24,73	18	4,95	2,84	1,06
Türkleri Suriyelilere yardımsever olarak görüyorum.	17	4,67	91	25,00	147	40,38	89	24,45	20	5,49	3,01	0,95
Genellikle kendimi mahallemde güvende hissediyorum.	28	7,69	78	21,43	74	20,33	137	37,64	47	12,91	3,27	1,16
Ülkemde çatışma devam ettiği sürece Türkiye'de kalabileceğime inanıyorum.	29	7,97	86	23,63	66	18,13	124	34,07	59	16,21	3,27	1,21
Çocuklarımın Türkiye'de güzel bir gelecek şansına sahip olduklarına hissediyorum.	40	10,99	74	20,33	74	20,33	117	32,14	59	16,21	3,22	1,25

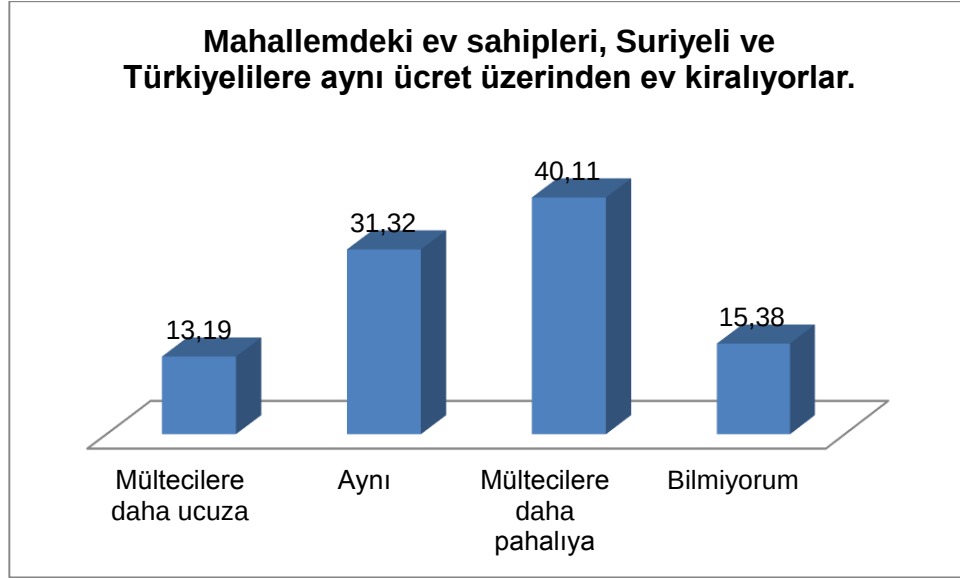
Tablo 3.'te araştırma kapsamına alınan Suriyeli mültecilerin WFP Sosyal Uyum Anketi'ne verdikleri yanıtların dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. incelendiğinde araştırmaya katılan Suriyeli mültecilerin genel olarak WFP Sosyal Uyum Anketi'nde yer alan önermelere kararsızım şeklinde yanıt verdikleri belirlenmiştir. Suriyeli mülteciler "Türklerle birlikte yan yana çalışmaktan mutluyum/mutlu olurum." önermesinden $\bar{x}=3,08\pm1,28$ puan, "Türk ailelerle aynı apartmanı paylaşmaktan memnun olurum ya da paylaşmayı isterim." önermesinden $\bar{x}=3,13\pm1,17$ puan, "Çocuklarımin(çocuk yoksa gelecekte) Türk çocuklarıyla arkadaşlık kurmalarından mutlu olurum." önermesinden $\bar{x}=3,28\pm1,28$ puan, "Çocuklarımin, (çocuk yoksa gelecekte) Türk birileriyle evlenmelerinin herhangi bir sakıncası yoktur" önermesinden $\bar{x}=2,84\pm1,06$ puan, "Türkleri Suriyelilere yardımsever olarak görüyorum." önermesinden $\bar{x}=3,01\pm0,95$ puan, "Genellikle kendimi mahalleimde güvende hissediyorum." $\bar{x}=3,27\pm1,16$ puan, "Ülkemde çatışma devam ettiği sürece Türkiye'de kalabileceğime inanıyorum." önermesinden $\bar{x}=3,27\pm1,21$ puan ve "Çocuklarımin Türkiye'de güzel bir gelecek şansına sahip olduklarına hissediyorum." önermesinden $\bar{x}=3,22\pm1,25$ puan almıştır.

Şekil I. Suriyeli mültecilerin Türkçe konuşma ya da konuşmayı öğrenme durumları

Şekil I. incelendiğinde araştırmaya dahil edilen Suriyeli mültecilerin %33'ünün Türkçe konuşabildiği, %22,0'sinin konuşamadığı, %45,0'inin Türkçe konuşamadığı ancak öğrenmeye niyetli olduğu saptanmıştır.

Şekil II. Katılımcıların ev kiralatına ilişkin görüşleri

Şekil II. incelendiğinde Suriyeli mültecilerin %13,19'unun mahallesinde ev sahiplerinin Suriyeli mültecilere Türkiyelilerden daha ucuza ev kiraladıklarını, %40,11'i daha pahalıya ev kiraladıklarını, %31,32'si ise Türkiyeli ve Suriyeli mültecilere uygulanan kira ücretinin aynı olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.

Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanlar (n=364)

	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	364	43,52	10,56	8	56
Depresyon	364	6,53	4,81	0	21
Anksiyete	364	6,08	4,85	0	21
Stres	364	7,75	5,07	0	21

Tablo 4.'te araştırma kapsamına alınan katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Tablo 4. incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden $\bar{x}=43,52\pm10,56$ puan aldıkları tespit edilmiştir. Mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldığı en düşük puan 8, en yüksek puan ise 56'dır.

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların Depresyon-Anksiyete-Stres (DASS21) ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde, ölçekte yer alan depresyon alt boyutundan $\bar{x}=6,53\pm4,81$ puan, anksiyete alt boyutundan $\bar{x}=6,08\pm4,85$ puan ve stres alt boyutundan $\bar{x}=7,75\pm5,07$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 5.

Katılımcıların yaşına göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	25 yaş ve altı	86	44,27	10,62	46,00	191,16	1,970	0,579
	26-34 yaş	140	44,21	9,62	46,00	186,43		
	35-44 yaş	76	42,32	11,11	44,50	170,66		
	45 yaş ve üzeri	62	42,44	11,79	43,50	176,15		
Depresyon	25 yaş ve altı	86	6,26	4,54	5,00	177,66	0,391	0,942
	26-34 yaş	140	6,64	4,71	6,00	186,42		
	35-44 yaş	76	6,61	5,12	5,00	181,91		
	45 yaş ve üzeri	62	6,60	5,08	5,50	181,09		
Anksiyete	25 yaş ve altı	86	5,88	3,96	5,00	186,45	0,686	0,876
	26-34 yaş	140	5,91	5,00	5,00	176,79		
	35-44 yaş	76	6,43	5,36	5,00	184,99		
	45 yaş ve üzeri	62	6,31	5,02	5,00	186,85		
Stres	25 yaş ve altı	86	7,33	4,66	6,00	173,29	0,919	0,821
	26-34 yaş	140	7,83	5,17	7,00	184,25		
	35-44 yaş	76	7,95	5,30	7,00	185,30		
	45 yaş ve üzeri	62	7,92	5,16	7,00	187,90		

Tablo 5.'te katılımcıların yaşına göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ait Kruskal-Wallis H testinden elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaşına göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Katılımcıların yaşına göre Depresyon-Ankesiye-Stres (DASS21) ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırıldığında, yaşına göre mültecilerin ölçekte bulunan depresyon, anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 6.

Katılımcıların cinsiyetine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Erkek	177	44,82	10,19	46,00	196,44		
	Kadın	187	42,30	10,79	45,00	169,30	-2,463	0,014*
Depresyon	Erkek	177	6,63	4,94	6,00	184,47		
	Kadın	187	6,44	4,69	5,00	180,64	-0,348	0,728
Anksiyete	Erkek	177	6,10	4,87	5,00	182,61		
	Kadın	187	6,06	4,83	5,00	182,39	-0,020	0,984
Stres	Erkek	177	7,49	5,00	6,00	177,45		
	Kadın	187	7,99	5,13	7,00	187,28	-0,893	0,372

* $p<0,05$

Tablo 6.'da araştırmaya alınan katılımcıların cinsiyetine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve Depresyon-Anksiyete-Stres (DASS21) ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına dair uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen katılımcıların cinsiyetine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Erkek mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların cinsiyetine göre DASS21 ölçeğinde bulunan depresyon, anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 7.

Katılımcıların medeni durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)

	Medeni durum	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	P	Fark
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Bekar	109	46,38	8,14	48,00	207,79	16,163	0,000*	1-2
	Evli	232	42,71	11,41	45,00	177,23			1-3
	Boş./Dul/Ayrı	23	38,22	8,43	39,00	115,78			2-3
Depresyon	Bekar	109	6,37	4,76	6,00	178,99	12,070	0,002*	1-3
	Evli	232	6,24	4,61	5,00	176,86			2-3
	Boş./Dul/Ayrı	23	10,26	5,54	11,00	256,00			
Anksiyete	Bekar	109	6,20	4,45	5,00	189,80	8,113	0,017*	1-3
	Evli	232	5,77	4,91	5,00	173,77			2-3
	Boş./Dul/Ayrı	23	8,70	5,36	9,00	235,98			
Stres	Bekar	109	7,74	4,74	7,00	184,43	11,595	0,003*	1-3
	Evli	232	7,38	5,01	6,00	174,64			2-3
	Boş./Dul/Ayrı	23	11,48	5,85	12,00	252,61			

*p<0,05

Katılımcıların medeni durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve Depresyon-Anksiyete-Stres (DASS21) ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması için uygulanmış olan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 7.'de gösterilmiştir.

Katılımcıların medeni durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu belirlenmiştir (p<0,05). Bekar olan mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar evli ve Boşanmış/Dul/Ayrı yaşayan mültecilerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca evli olan mülteciler ölçekten Boşanmış/Dul/Ayrı yaşayan mültecilere göre daha yüksek puan almıştır.

Araştırmaya alınan katılımcıların medeni durumuna göre Depresyon-Anksiyete-Stres (DASS21) ölçeğinde bulunan üç alt boyuttan da aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır (p<0,05).

Boşanmış/Dul/Ayrı yaşayan katılımcıların ölçekte yer alan depresyon, anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanlar evli ve bekar olan mültecilerden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 8.

Katılımcıların öğrenim durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)

	Öğrenim durumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	P	Fark
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	İlkokul ve altı	62	39,84	10,90	41,00	143,19	14,320	0,001*	1-2
	Ortaokul/Lise	112	42,93	10,37	44,50	175,08			1-3
	Lisans ve üzeri	190	45,08	10,28	48,00	199,70			2-3
Depresyon	İlkokul ve altı	62	6,03	4,79	5,00	169,75	6,529	0,038*	1-2
	Ortaokul/Lise	112	7,55	5,11	6,00	203,44			2-3
	Lisans ve üzeri	190	6,09	4,55	6,00	174,32			
Anksiyete	İlkokul ve altı	62	6,34	4,72	5,50	191,05	2,054	0,358	
	Ortaokul/Lise	112	6,46	4,96	5,00	190,56			
	Lisans ve üzeri	190	5,78	4,82	5,00	174,96			
Stres	İlkokul ve altı	62	7,34	5,05	7,00	174,10	1,263	0,532	
	Ortaokul/Lise	112	8,31	5,32	6,00	191,20			
	Lisans ve üzeri	190	7,55	4,92	7,00	180,11			

*p<0,05

Tablo 8.'de araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 8. incelendiğinde araştırma kapsamına alınan katılımcıların öğrenim durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür (p<0,05). İlkokul ve altı düzeyde eğitilmiş olan katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar ortaokul/lise ve lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan katılımcılardan düşüktür. Ayrıca ortaokul/lise mezunu olan katılımcılar ölçekten lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan katılımcılardan daha düşük puan almıştır.

Katılımcıların öğrenim durumlarına göre DASS21’de yer alan anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$), depresyon alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Ortaokul/lise mezunu olan mülteciler depresyon alt boyutundan ilkokul ve altı düzeyde eğitilmiş olan ve lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan katılımcılara göre daha yüksek puan almıştır.

Tablo 9.

Katılımcıların çalışma durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)

	Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Çalışan	169	43,57	10,72	45,00	183,38	-0,149	0,882
	Çalışmayan	195	43,49	10,45	46,00	181,74		
Depresyon	Çalışan	169	6,50	4,76	6,00	183,16	-0,112	0,911
	Çalışmayan	195	6,56	4,86	6,00	181,93		
Anksiyete	Çalışan	169	6,08	4,90	5,00	181,25	-0,212	0,832
	Çalışmayan	195	6,08	4,81	5,00	183,58		
Stres	Çalışan	169	7,72	4,97	6,00	182,00	-0,085	0,933
	Çalışmayan	195	7,78	5,16	7,00	182,93		

Tablo 9.’da katılımcıların çalışma durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin bulgular verilmiş olup, çalışan ve çalışmayan katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 10.

Katılımcıların yaşadığı yerleşim yerine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)

	Yaşanılan yerleşim yeri	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Şehir merkezi	310	43,51	10,49	45,00	182,01	-0,211	0,833
	İlçe/Kasaba/Köy	54	43,61	11,10	48,50	185,29		
Depresyon	Şehir merkezi	310	6,38	4,72	6,00	179,39	-1,356	0,175
	İlçe/Kasaba/Köy	54	7,41	5,22	7,50	200,38		
Anksiyete	Şehir merkezi	310	5,86	4,65	5,00	178,77	-1,626	0,104
	İlçe/Kasaba/Köy	54	7,37	5,72	7,00	203,93		
Stres	Şehir merkezi	310	7,67	4,98	7,00	180,72	-0,773	0,439
	İlçe/Kasaba/Köy	54	8,22	5,56	8,50	192,69		

Araştırmaya dahil edilen katılımcıların yaşadıkları yerleşim birimine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve Depresyon-Anksiyete-Stres (DASS21) ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına dair uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 10.'da gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları yerleşim birimine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların Depresyon-Anksiyete-Stres (DASS21) ölçeğinden aldıkları puanların yaşadıkları yerleşim birimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 11.

Katılımcıların konuştuğu dile göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=364)

	Konuşulan dil	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X2	p
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Arapça	249	42,52	10,95	45,00	172,38	7,405	0,060
	Türkçe	30	45,87	8,54	47,00	202,80		
	Kürtçe	44	45,02	10,62	46,50	201,80		
	Diğer	41	46,29	8,63	49,00	208,41		
Depresyon	Arapça	249	6,45	4,98	5,00	178,67	3,026	0,388
	Türkçe	30	6,77	4,71	6,00	189,85		
	Kürtçe	44	6,16	4,61	5,50	175,70		
	Diğer	41	7,27	4,04	7,00	207,70		
Anksiyete	Arapça	249	6,00	5,00	5,00	178,83	1,209	0,751
	Türkçe	30	6,30	4,45	5,00	192,05		
	Kürtçe	44	6,43	4,50	6,50	195,19		
	Diğer	41	6,05	4,64	5,00	184,20		
Stres	Arapça	249	7,83	5,28	7,00	182,66	1,091	0,779
	Türkçe	30	7,30	4,46	7,00	178,47		
	Kürtçe	44	7,00	3,73	6,00	172,25		
	Diğer	41	8,39	5,40	9,00	195,48		

Tablo 11.'de katılımcıların konuştuğu dile göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ait Kruskal-Wallis H testinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 11. İncelendiğinde katılımcıların konuştukları dile göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür. ($p>0,05$).

Araştırmaya dahil edilen katılımcıların konuştukları dile göre DASS21 ölçeğinde bulunan depresyon, anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 12.

Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar (n=364)

		Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Depresyon	Anksiyete	Stres
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	r	1,000			
	p	.			
Depresyon	r	-0,274	1,000		
	p	0,000*	.		
Anksiyete	r	-0,199	0,754	1,000	
	p	0,000*	0,000*	.	
Stres	r	-0,236	0,769	0,753	1,000
	p	0,000*	0,000*	0,000*	.

* $p < 0,05$

Tablo 12.'de katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki Spearman korelasyon analizi sonuçları gösterilmiş olup, katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar ile depresyon, anksiyete ve stres puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Söz konusu korelasyonlar negatif yönlü ve düşük kuvvette olup, mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça, depresyon, anksiyete ve stres puanları azalmaktadır.

Tablo 13.

Katılımcıların DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarını yordama durumu

	Standardize Olmayan Katsayıları		Standardize Katsayılar		
	B	Std. Error	Beta	t	p
(Constant)	50,51	3,48		14,512	0,000*
Cinsiyet (Kadın)	-2,47	1,05	-0,12	-2,360	0,019*
Medeni durum (Boşanmış)	-2,91	0,96	-0,15	-3,026	0,003*
Öğrenim durumu (Lisans)	1,11	0,43	0,13	2,566	0,011*
Depresyon	-0,55	0,19	-0,25	-2,904	0,004*
Anksiyete	0,11	0,19	0,05	0,567	0,571
Stres	-0,07	0,18	-0,04	-0,404	0,686

* $p < 0,05$, $R^2 = 0,133$

Tablo 13.'te katılımcıların bazı demografik özelliklerinin ve DASS21 ölçeğinden aldıkları puanların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarını yordama durumunun incelenmesi adına yapılan doğrusal regresyon analizine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 13. incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların DASS21 ölçeğinde yer alan anksiyete ve stres puanlarının Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamadığı ($p > 0,05$), kadın olma, boşanmış olma ve depresyon puanlarının ise negatif yönde, lisans mezunu olma durumunun ise pozitif yordadığı görülmüş olup, tahmincilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının %13,3'ünü açıklayabildiği tespit edilmiştir. Buna göre araştırma kapsamına alınan katılan katılımcıların DASS21 ölçeğinde bulunan depresyon alt boyutundan aldıkları puanların 1 birim artması, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarını 0,60 birim azaltacaktır. Ayrıca kadın olma durumu Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarını -2,47 birim, boşanmış olma durumu -2,91 birim azaltmakta, lisans mezunu olma durumu ise 1,11 birim artmaktadır.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

İnsanlar yaşadıkları yerlerden yaşanan krizler,savaşlar, doğal afetler, ya da oluşabilme ihtimali olan tehditler sebebiyle öncelikle güvenlik ve daha iyi bir yaşam beklentisi ile başka yerlere iltica etmektedirler (Yıldız A. , 2015). İltica sürecinden sonra iltica eden topluluklar ve bireylerin özellikleri bunun yanında iltica edilen yerdeki toplumun sosyal uyuma yaklaşımı ve yetkili kurum ve kuruluşların benimsedikleri sosyal uyum politikaları sosyal uyum süreci için çok önemlidir (Yıldız A. , 2015).

Sosyal uyumun başarı ile gerçekleşmesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Sosyal uyum pratiklerini etkileyen bu faktörler(eğitim, cinsiyet, dil, yaş, medeni durum, ayrımcılık deneyimi, göç edilen yerdeki sosyal uyum politikaları, ev sahibi toplumunların tutumları) kişilerin sosyal uyum sürecinin başarısına önemli etkileri vardır. Bu sürecin olumlu bir şekilde sürmesi yada olumsuz bir şekilde sürmesi kişilerin psikolojik iyi olma halini etkilemektedir. (Özgüler, 2018). Literatürde (Özgüler, 2018), yaptığı tanımlamada sosyal uyum, yerel halk ve mülteci nüfusun arasındaki etkileşimi, kültürleşmeyi üzerinden değerlendirmiştir ancak bu çalışmada anket ve ölçeklerin mültecilere uygulanması dolayısıyla mültecilerin toplumsal katılımları, kamusal alanları kullanımları, sosyal etkileşim düzeyleri üzerinden sosyal uyuma dair çıkarımlarda bulunulmuştur yerel toplum ve bireylerin tutum ve yaklaşımları mülteciler üzerinde bıraktıkları etkiler üzerinden analiz edilmiştir.

Yapılan çalışmada, cinsiyet dengesi gözetilmeye çalışılmış ancak yaş, eğitim ve medeni durumları konusunda çalışma yapılan kitle çoğunlukla bir kısımda yoğunlaşmıştır. Yaş konusunda çoğunlukla genç olan kitle ile çalışma

yürütülmüştür. Medeni durum olarak evli olan kitle ve eğitim durumunda ise çoğunlukla üniversite mezunu kitle ile bu çalışma yürütülmüştür. Ayrıca çalışma yürütülen kitle, çoğunlukla Arapça konuşan gruptan ve kentte yaşayan mülteci nüfusundan oluşmaktadır.

Çalışmamızda katılımcıların cinsiyetine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Erkek mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çalışma süresince yapılan literatür taramasında (Ceylan, Algan, Yalçın, & Yalçın, 2017), tarfınadan mülteciler ile yapılan araştırmada katılımcıların cinsiyetine göre psikolojik iyi olma hallerinden aldıkları puanlarda erkeklerin psikolojik iyi olma hali ölçeklerinden aldıkları puanların kadınların aldıkları puanlardan daha yüksek çıkmıştır.

Araştırmamızda medeni durumu ile psikolojik iyi olma hali arasında anlamlı bir uyum görülmüştür. Araştırmamızda evli bireylerin psikolojik iyi olma ölçeğinden aldıkları puanlar, evli olmayan bireylerin aldıkları puanlardan yüksek çıkmıştır. Günümüze kadar yapılan birçok araştırma ve çalışmada evlilik ile psikolojik iyi olma hali arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Evliliğin psikolojik iyi oluşa olumlu etkide bulunmasının birden çok nedeni vardır; temel ihtiyaçların giderilmesi, kişinin cinsel ihtiyacını gidermesi, çocuk yapma ve nesillerini devam ettirme gibi nedenler kişinin psikolojik iyi oluşuna katkı sunan nedenlerdir (Akdağ ve Çankaya, 2015). Ayrıca eşler evlenerek güven, korunma, yardımlaşma ve toplum içerisinde saygınlık ve kabul edilmeyi amaçlarlar. Bu nedenlerden ötürü evlilik ile psikolojik iyi olma arasında anlamlı bir ilişki vardır (Akdağ ve Çankaya, 2015). Araştırmamızda da literatürdeki araştırmalar gibi göç ve iltica süreci sonrası bireylerin daha önce sahip olduğu birçok şeyi kaybederek bir yoksunluk haline düştüğü durumlarda medeni durum özelliklerinin onların psikolojik iyi olma halini etkilediği sonucu çıkmıştır.

Araştırmamızda ortaya çıkan sonuçlardan birinde mültecilerin eğitim durumlarının yükselmesi psikolojik iyi olma hallerine olumlu anlamda katkı sunduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma süresince yapılan literatür

incelemelerinde eğitim ve eğitim derecesi ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişki ile ilgili birçok farklı sonuçlar olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan literatür taramasında genel olarak eğitim seviyesi yükseldikçe psikolojik iyi olmanın da yükseldiği görülmüştür (Yurcu ve Atay, 2015). Eğitim seviyesinin ve eğitimin olumlu katkısının olduğunu ortaya çıkaran araştırmaların yanında eğitim seviyesi ve eğitim durumunun olumsuz etkileri olduğunu belirten araştırmalar da bulunmuştur. Eğitim seviyesinin olumsuz etkisinin de genel olarak eğitim arttıkça kişilerin yaşamdan beklentilerinin arttığı ve bu beklentiler gerçekleşmediği takdirde bu durumun psikolojik iyi olma halini olumsuz etkilediğini gösteren araştırmalar da vardır (Yurcu ve Atay, 2015).

Araştırmamızda Suriyeli mültecilerin öğrenim durumlarına göre Depresyon Stres Anksiyete Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki görülmezken; katılımcıların depresyon alt boyutunda aldıkları puanların anlamlı olduğu saptanmıştır. Katılımcılardan ortaokul ve lise mezunu olan katılımcıların depresyon alt boyutundan aldıkları puanlar, ilk okul ve alt düzey eğitimi olan ve lisans düzeyde eğitim alanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızda ortaya çıkan sonuçlardan birinde; katılımcıların %33'ünün Türkçe konuşabildiği, %22,0'sinin konuşamadığı, %45,0'inin Türkçe konuşamadığı ancak öğrenmeye niyetli olduğu saptanmıştır. Araştırma için yapılan literatür çalışmasında; Suriyeli mültecilerin Türkçe öğrenmeye bakış açısı ve öğrenme düzeyleri ile ilgili istekli oldukları saptanmıştır (Akkaya, 2013)

Çalışmamızda katılımcıların yaşına göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Yaptığımız literatür araştırmasında psikolojik iyi olma hali yaş arasındaki ilişkiye dair benzer araştırma sonuçları bulunmuştur. Springer, Pudrovskaya ve Hauser'in yaptığı araştırmaya göre; büyük anketlerde sembolik anlamda istatistiksel olarak büyük bir öneme sahip olsa da, psikolojik iyi oluş halinin yaşa bağlı değişimi analizlerinde değişim çok küçük oranda görülmektedir. Yaşların ve periyotların kendisinde yaşlar ve zamanlar arası

değişimden daha büyük oranda bir varyasyon gözlemlenmiştir (Springer, Pudrovska, & Hauser, 2011)

Çalışmamızda mülteci gurubuna uygulanan anket ve ölçeklerden dikkat çeken saptamalardan; Dünya Gıda Fonu Sosyal Uyum Anketine (WFP) verdikleri cevaplarda“Türklerle birlikte yan yana çalışmaktan mutluyum/mutlu olurum”, “Çocuklarımin(çocuk yoksa gelecekte) Türk çocuklarıyla arkadaşlık kurmalarından mutlu olurum.”, Çocuklarımin, (çocuk yoksa gelecekte) Türk birileriyle evlenmelerinin herhangi bir sakıncası yoktur”, “Türkleri Suriyelilere yardımsever olarak görüyorum.” Önermelerinde kararsız kaldıkları görülmektedir. Belirttiğimiz önermeler farklı toplumların bir arada yaşama ve uyuma yaklaşımları konusunda önemli veriler sunmaktadır.

Katılımcıların “Çocuklarımin, (çocuk yoksa gelecekte) Türk birileriyle evlenmelerinin herhangi bir sakıncası yoktur” önermesine %31,59 katılmadıkları %29,40 kararsız kaldıkları görülmektedir. Her toplumun ve bireyin evlilik olgusuna yüklediği anlam farklı olabilmektedir ve yine evlenme , biçimlerinin oluşmasında birçok belirleyici etmen bulunmaktadır; toplumun kültürel yapısı, ekonomisi, gelenek ve görenekleri evlenme biçimin oluşmasında önemli etmenlerdir(Altuntaş ve Atlı, 2015). Toplumlar kişilerin evlenme biçimlerinin kendi istek ve taleplerine göre şekillenmesini istemektedirler ve bu gerçekleşmediği zaman engellemektedirler. Toplumun bu anlayışına rağmen bireyler eşlerini kendi yöntemleri ile yada kendisi için önemli olan değerler ile seçerler. İnsanların eşlerini nasıl seçtiği ile ilgili birçok kuram vardır bunlar; tamamlayıcılık kuramı, benzerlik yaklaşımı, evrmci psikoloji, alışveriş ve toplumsal yapı kuramı. Bu kuramlar eş seçimini tanımlamaya çalışan belirli kuramlardır. Bu kuramlar içerisinde “benzerlik yaklaşımı” kişilerin eş seçimi sürecinde; ekomik durum, fiziksel çekicilik, din, kültürel eğilimler, etnik grup, eğitim düzeyi ve yaşam süresini öemsedikleri vee ş seçiminde bunları gözettği ve kendilerine benzeyenleri eş olarak seçtiği anlamına gelmektedir (Altuntaş ve Atlı, 2015).

Çalışmamızda çeşitli değişkenler ile anket ve ölçeklere verdikleri cevaplar üzerinden veriler analiz edilmiştir.Katılımcıların eğitim durumlarına, medeni durumlarına bağlı olarak psikolojik iyi olma halleri, depresyon, kaygı ve stres

oranlarında anlamlı düzeyde farklılıklar görülmektedir. Mültecilerin cinsiyeti, yaşları, yaşadıkları alanlar ve konuştukları diller psikolojik iyi olma hali, depresyon, kaygı ve stres düzeylerinde anlamlı farklılıklar oluşturmamıştır. Bu değişkenler kişilerin iyi oluş düzeylerine farklı oranlarda etki ettiği gibi günlük sosyal uyum pratiklerini de şekillendirmekte ve toplumsal ve bireysel düzeyde sosyal uyumun gerçekleşmesine etki etmektedir. Ayrıca, kişilerin iyi oluş hali, kaygı, stres ve depresyon düzeyleri toplumsal uyuma dair bilgi de vermektedir. Bireylerin iyi olma halleri, kaygı, stres ve depresyon düzeyleri toplumsal uyum için önemli birer göstergelerdir. Bireylerin bireylerle ve toplumla olan ilişkilerini iyi oluş halleri düzenler ve bu sosyal uyum pratiklerine yansır. Ayrıca, bireysel ve toplumsal düzeyde sosyal uyumun gerçekleşmiş olması iyi oluş halleri üzerinde önemli ölçüde etki etmektedir (Erol & Ersever, Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale, 2014)

6. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

İnsanların çeşitli sebeplerden(savaş,doğal afet,tehdit,ekonomik,etnik, dini, cinsel yönelim, veya kültürel) dolayı yaşadığı mekanları terk ederek başka mekanlara gitmektedirler. Kişilerin belirttiğimiz endişe, kaygı ve tercihleri sebebiyle gerçekleştirdikleri bu yer değiştime sonrası gittikleri yerlere uyum göstermeleri onlar ve göç edilen yerdeki birey ve toplumlar için çok önemlidir. İltica eden ve iltica edilen yerdeki birey ve toplumların sosyal uyumu gerçekleşmediği takdirde karşılıklı birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmada temel olarak Türkiye'ye iltica eden Suriyeli mültecilerin sosyal uyum düzeyleri ve psikolojik iyi olma düzeyleri arasındaki ilişki, alt araştırma konusu olarak depresyon, kaygı, stress ile ilişkisi incelenmiştir.

Yapılan çalışmada;

- Suriyeli mültecilerin %13,19'unun mahallesinde ev sahiplerinin Suriyeli mültecilere Türkiyelilerden daha ucuza ev kiraladıklarını, %40,11'i daha pahalıya ev kiraladıklarını, %31,32'si ise Türkiyeli ve Suriyeli mültecilere uygulanan kira ücretinin aynı olduğunu düşündüğü ortaya çıkmıştır.
- Suriyeli mültecilerin yaşına göre Depresyon-Ankesiye-Stres (DASS21) ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırıldığında, yaşına göre mültecilerin ölçekte bulunan depresyon, anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olmadığı belirlenmiştir.

- Araştırmaya dahil edilen Suriyeli mültecilerin cinsiyetine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Erkek mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Suriyeli mültecilerin cinsiyetine göre DASS21 ölçeğinde bulunan depresyon, anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır.
- Suriyeli mültecilerin medeni durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu belirlenmiştir . Bekar olan mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar evli ve Boşanmış/Dul/Ayrı yaşayan mültecilerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca evli olan mülteciler ölçekten Boşanmış/Dul/Ayrı yaşayan mültecilere göre daha yüksek puan almıştır.
- Araştırma kapsamına alınan Suriyeli mültecilerin öğrenim durumuna göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. İlkokul ve altı düzeyde eğitilmiş olan mültecilerin Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar ortaokul/lise ve lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan mültecilerden düşüktür. Ayrıca ortaokul/lise mezunu olan mülteciler ölçekten lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan mültecilerden daha düşük puan almıştır.
- Suriyeli mültecilerin öğrenim durumlarına göre DASS21’de yer alan anksiyete ve stres alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, depresyon alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Ortaokul/lise mezunu olan mülteciler depresyon alt boyutundan ilköğretim ve altı düzeyde eğitilmiş olan ve lisans ve üzeri düzeyde eğitilmiş olan mültecilere göre daha yüksek puan almıştır.

6.2. Öneriler

Türkiye 2011 yılında Suriye’de yaşanan insani krizden sonar 3.6 milyon ile en çok mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Bazı şehirlerde özellikle sınıra yakın bölgelerde olan kentlerde Suriyeli mülteci nüfusu genel nüfusun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu durum bize yerel toplum ile Suriyeli toplumun uyumunun ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Yerel toplum ile Suriyeli toplumun uyumu için yapılması gereken çalışmalar;

- Her iki topluma yönelik sosyal uyumu geliştirecek eğitim ve bilgilendirme çalışmaları.
- İstihdam dağılımında eşit yaklaşım.
- Barınma ve kira bedeli konularında her iki toplumada eşit davranılması.
- Türkiye’ye iltica eden bireylere ana dillerinde hizmet.
- Kamusal alanların kullanımı konusunda iyileştirmeler yapılması.
- Temel eğitim, okuma yazma, yüksek öğrenim politikalarına ağırlık verilmesi.

KAYNAKÇA

- Akdağ, F. G. & Çankaya, Z. C. (2015). Predicting of Psychological Well-Being in Married Individuals. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 647.
- Akdağ, F. G., & Çankaya, Z. C. (2015). Predicting of Psychological Well-Being in Married Individuals. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 647.
- Akıncı & Nergiz & Gedik, B. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme : Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*.
- Akkanat, Ç., & ark. (2017). Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri Arasındaki Motivasyonel İnançları ve Öğrenme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 228.
- Ali, A. M., & ark. (2017). Analysis of the Arabic version of The Depression Anxiety Stress Scale-21: cumulative scaling and discriminant validity testing. *Asian Journal of Psychiatry*, 56-58.
- Altuntaş, S., & Atlı, A. (2015). Eş Seçme Stratejileri Envanteri Geliştirmesi. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 124.
- Balcıoğlu, İ. (2005). Stres Kavramı ve Tarihsel Gelişimi. *İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri* (s. 9). İstanbul: İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.
- Balcıoğlu, İ. (2005). Stres Kavramı ve Tarihsel Gelişimi. *İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri* (s. 9). İstanbul: İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.
- Baltacı, Ö., & Sarıcaoğlu, H. (2016). Mental İyi Oluş ve Öz-Anlayış Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS*. Muğla - Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Berkün, S. (2017, Kasım). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *Journal of Oriental Scientific Research*, 594-595.

- Bölükbaş, F. (2016). The Language Needs Analysis Of Syrian Refugees: Istanbul Sample. *The Journal of International Social Research*, 21.
- Callahan, D. (2009). The WHO Definition of 'Health'. *The Hastings Center Studies*, 78.
- Ceylan, V., Algan, C., Yalçın, M., & Yalçın, E. (2017). An investigation of Syrian refugees and asylum seekers in terms of various psychological factors: Batman sample. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 598-599.
- Çakran, Ş., & Eren, V. (2017). Mülteci Politikası: Avrupa Birliği Ve Türkiye Karşılaştırması. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 1-5.
- Çorabatır, M., & Hassa, F. (2013). *Report on the Activities of Non Governmental Organisations for Syrian Refugees in Turkey*. Ankara: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi.
- Demirbaş, H., & Bekaroğlu, E. (2013). Evden Uzakta Olma: Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler. *Kriz Dergisi*, 12.
- Demirci, İ., & Şer, A. (2017). Kendini Bilme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.
- Demirci, İ., Ekşi, H., Dinçer, D., & Kardaş, S. (2017). Beş boyutlu iyi oluş modeli: PERMA Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliği. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 60-77.
- Derneği, M. (2019, May 20). *Türkiye'de Suriyeli sayısı*. Mülteciler Derneği: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alınmıştır
- Dikici, D. S. (2017). DSM-5 Depresyon Ölçeği Türkçe Formunun. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 52.
- Doğan, A. (2019). *Şanlıurfa'daki Yerel halkın Mültecilere/Sığınmacılara Yönelik Algısı*. Şanlıurfa: Ahmet Doğan.

- Dönmez, M. E., & Akı, A. (2005). Açık Kmusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *YTU Arch. Fac. e-Journal*, 71-72.
- Dulkadir, D. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Krizi Ve Suriyelilerin İç Hukuktaki Statüleri. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*,.
- Düşündere & Dağlar & Kadkoy, A. (2019). *Suriyeliler Haberlerde Ne Kadar Ve Nasıl Yer Alıyor? Veri Bilimi Yaklaşımı*. TEPAV.
- Ergüven & Özturanlı, N. (2013). ULUSLARARASI MÜLTECD HUKUKU ve TÜRKİYE. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*.
- Erol, M., & Ersever, O. G. (2014). Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale. *KHO Bilim Dergisi*, 48-49.
- Erol, M., & Ersever, O. G. (2014). Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale. *KHO BİLİM DERGİSİ*, 51-52.
- Fildiş, B. (2016). Analayze C. Wright Mills' Sociology Imagiration As A Method. *International Journal of Social Science*, 16.
- Gazete, R. (2013). 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> adresinden alınmıştır
- Geçen, R., & Usun, Ç. (2017). HATAY İLİ JEOPOLİTİĞİNİ ŞEKİLLENDİREN TEMEL FAKTÖR: SURİYE SINIRI. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 126-149.
- Güçtürk, Y. (2014, Aralık). Sürgün ile Savaş Arasında Suriyeli Mülteciler: <https://www.setav.org/5-soru-surgun-ile-savas-arasinda-suriyeli-multeciler/> adresinden alınmıştır
- Güzel, B. (2019). The Role Of Local Government In The Process Of Social Harmonization: Examples Of Good Practices For Immigrants, Asylum Seekers And Refugees Friendly Cities. *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 84.

- Güzel, B. (2019). Toplumsal Uyum Süreçlerinde Yerel Yönetimlerin Önemi: İyi Uygulama Örnekleriyle Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Dostu Kentler. *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 82.
- Karakuş & Tamam, G. (2010). *Depresyon Tedavisinde Temel İlkeler*. Türkiye Psikiyatri Derneği.
- Karasu, M. A. (2016). Integration Problem Of The Syrian Asylum Seekers Living In The City Of Şanlıurfa. *Suleyman Demirel University The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 998-999.
- KART & KESER, R. (2018). Türkiye'deki İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi Ve Yerel Seçim Oy Dağılımlarının Karşılaştırılması. *Türkiye Sosyal Araştırmaları Dergisi*.
- Kaya, İ., & Esra Yılmaz, E. (2014). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları Ve Yükümlülükleri*. İstanbul: Seta: Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Kaya, M. (2015). Komşuda Misafirlik:Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye'de Yaşamak. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 266-269.
- Kazdin, A. (2000). *Encyclopedia of Psychology*.
- Keyes, C., Shmotkin, D., & Ryff, C. (2002). Optimizing Well-Being: The Empirical Encounter of Two Traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*.
- Komisyonu, T. İ. (1951). *Mültecilerin Hukuk Durumuna Dair Sözleşme*. Mültecilerin Hukuk Durumuna Dair Sözleşme: http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf adresinden alınmıştır
- Lovibond, S. H., & Lovibond, P. F. (1995). Manual for the Depression Anxiety Stress Scales. *Psychology Foundation of Australia*, 12-13.
- Mülteci Derneği. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı*. Mülteciler Derneği: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alınmıştır

- Nizam, Ö. K., & Gül, S. S. (2017). Settlement Policies For Refugees In Turkey And Satellite Cities: Lives In The Grip Of Security. *Suleyman Demirel University The Journal Of Faculty Of Economics And Administrative Sciences*, 1387.
- Özgüler, V. C. (2018). Göç ve Uyum Politikaları. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 4.
- Poyraz, Y. (2012). Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması Ve Uluslararası Mülteci Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 55-69.
- Robertson, I. (2018, December). *What is Psychological Wellbeing?* RobertsonCooper: <https://www.robertsoncooper.com/blog/what-is-psychological-wellbeing/> adresinden alınmıştır
- Ryff, C., & Singer, B. (2008). Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*.
- Sarıcaoğlu, H., & Arslan, C. (2011). An Investigation into Psychological Well-being Levels of Higher Education Students with Respect to Personality Traits and Self-compassion. *Educational Sciences: Theory & Practice* . Educational Consultancy And Research Center.
- Stein, A. A. (1976). Conflict And Cohesion A Review Of The Literature. *Journal Of Conflict Resolution*, 158-581.
- Süleymanov, A. (2016). *Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi*. İstanbul: Sivil Toplum Diyalogu.
- Şeker, B. D., & Boysan, M. (2013). A Study On The Acculturation Prefences Of Iranian Temporary Asylum Seekers, According To Demographic Characteristics. *YdÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 20.
- WFP. (2018). *Social Cohesion İn Turkey*. Ankara: World Food Program.
- Yıldız, A. (2015). Göçmenlerde Sosyo-Psikolojik Entegrasyon Analizi. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin İçinde, *Göç Ve Uyum* (S. 23-24). Londra: Transnational Press London.

- Yıldız, K., & ark. (2014). "Mülteci- Sığınmacı Cinnetleri Ve Toplum "Her İnsanın Huzur İçinde, Kendi Evinde, Sevdiği İnsanların İçinde Ve Vatanında Ölme Hakkı Vardır!". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 43.
- Younes, M. S. (2017). Psychometric properties of the Psychological Flourishing Scale in an Egyptian setting. *Journal of Psychology in Africa*, 310-315.
- Yurcu, G., & Atay, H. (2015). Çalışanların Öznel İyi Oluşunu Etkileyen Demografik Faktörlerin İncelenmesi: Antalya İli Konaklama İşletmeleri Örneği. *Manas Journal of Social Studies*, 21.

EKLER

Ek. 1 Bilgilendirilmiş Onay Formu

Araştırmanın Başlığı: Suriyeli mültecilerde sosyal uyum pratikleri ve sosyo-demografik değişkenler ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkinin incelenmesi.

Araştırmacıların Adları:

İsim, Email adresi & Adres:

Mustaf Niyazi Korkutata

m.n.k12@hotmail.com

Yeşildirek Mah. 449 sk. Yetkinler Apt. No:8

Haliliye/Şanlıurfa

Her ifadeye katıldığınızı belirtmek için lütfen yanda bulunan kutuları işaretleriniz.

1. Bilgileri okuyup anladığımı ve soru sorma fırsatımın olduğunu onaylıyorum. ☐
2. Katılımımın gönüllü olduğunu ve açıklama yapmaksızın, istediğim bir anda araştırmadan çekilebileceğimi anlıyorum. ☐
3. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. ☐

Tarih İmza

Araştırmanın etiği ile ilgili bir endişeniz var ise, endişenizi detaylı bir şekilde açıklayan yazılı bir metin ile Yakın Doğu Üniversitesi, Psikoloji Bölüm Başkan Yardımcısı, Doc. Meryem Karaaziz ile iletişime geçebilirsiniz (Meryem.karaaziz@gmail.com) . Bunun yanında söz konusu çalışmaya dahil olmanız nedeniyle yaşayabileceğiniz olası psikolojik zorluklar konusunda ücretsiz danışmanlık alabileceğiniz psikologların bilgileri şu şekildedir:

Cengiz Kızılkaya: 0543 408 5010 Salih Tekinalp: 0542 228 9255

Ek. 2 Arapça Bilgilendirilmiş Onay Formu

استمارة الموافقة بعد الحصول على المعلومات

عنوان البحث: تدقيق العلاقة بين ممارسات التكيف الاجتماعي اليومية وبين حالة التحسن النفسي لدى اللاجئين السوريين: نموذج شائلي أورفا

أسماء الباحثين:

الاسم، البريد الإلكتروني & العنوان:

مصطفى نيازي كوركوتاتا

m.n.k12@hotmail.com

العنوان: Yeşildirek Mah. 449 sk. Yetkinler Apt. No:8 Haliliye/Şanlıurfa

يرجى وضع الإشارة على المربع الموجود على الجانب من أجل توضيح موافقتكم في كل عبارة.

1- أوافق على أنني قرأت المعلومات وفهمتها، وأنه حصلت على فرصة توجيه الأسئلة. ☐

2- أدرك أن مشاركتي تطوعية وأنه يمكنني الانسحاب في أي لحظة دون تقديم أي مبرر. ☐

3- إنني موافق على المشاركة في هذا البحث. ☐

التوقيع

التاريخ

إذا كان لديكم قلق حول أخلاقيات البحث، يمكنكم الاتصال بالأستاذة مريم قارا عزيز رئيس قسم طب النفس في جامعة الشرق الأدنى مع نص يوضح قلكم بالتفصيل (Meryem.karaaziz@gmail.com). وغير ذلك، تم توضيح معلومات أطباء النفس أدناه في موضوع الصعوبات النفسية التي قد تواجهكم بسبب المشاركة في البحث المذكور:

صالح تكينالب: 0542 228 9255

جنگیز قیزیل قایا: 0543 408 5010

Ek. 3 Aydınlatılmış Onam Formu

Sosyal Bilimler Enstitüsü/Klinik Psikoloji

Yakın Doğu Üniversitesi

Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tel: +90 (392) 223 64 64

Faks: +90 (392) 223 64 61 Web: info@neu.edu.tr

Suriyeli Mültecilerde Sosyal Uyum Pratikleri ve Sosyo-demografik Değişkenler ile Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değerli katılımcı,

Araştırmaya katılmayı kabul etmeden önce, lütfen araştırma ile ilgili aşağıda bulunan bilgileri dikkatlice okumak için birkaç dakikanızı ayırınız. **Araştırma ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa, aşağıda iletişim bilgileri olan araştırmacıyla iletişim kurabilirsiniz.**

Bu araştırma Mustafa Niyazi Korkutata tarafından, Prof.Dr. Fatma Gül Cırhinlioğlu denetimi altında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı Suriyeli mültecilerde sosyal uyum pratikleri ve sosyo-demografik değişkenler ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma, en fazla 30 dakikanızı alacaktır.

Çalışmaya katılımınız zorunlu değildir ve katılmayı reddetme hakkına sahipsiniz. Çalışmadan, istediğiniz bir anda, açıklama yapmaksızın çekilme hakkına sahipsiniz. Araştırmadan çekilmeniz durumunda, yanıtlarınız yok edilecektir ve araştırmada kullanılmayacaktır. Eğer araştırmaya katılmayı ve tamamlamayı kabul ederseniz, cevaplar ve anketler **gizlilikle** korunacaktır. İsminiz ve tanımlayıcı bilgileriniz, anketin geri kalan kısımlarından ayrı olarak muhafaza edilecektir. Veriler, araştırma tamamlandıktan sonra en çok 6 yıl boyunca muhafaza edilecektir. Verilerin analizinden sonra, araştırma ile ilgili bir rapor yayınlanabilir.

Gönüllü katılımınızı belirtmek için, lütfen aşağıda bulunan bilgilendirilmiş onam formunu imzalayınız.

Ek. 4 Arapça Aydınlanmış Onam Formu

استمارة الموافقة بعد الحصول على المعلومات

معهد العلوم الاجتماعية / علم النفس الطبي
جامعة الشرق الأدنى

نيقوسيا، الجمهورية التركية لشمال قبرص، الهاتف: 223 64 64 (392) +90

الفاكس: 223 64 61 (392) +90 الموقع الإلكتروني: info@neu.edu.tr

تدقيق العلاقة بين ممارسات التكيف الاجتماعي اليومية وبين حالة التحسن النفسي لدى اللاجئين السوريين:
نموذج شانلي أورفا

المشارك العزیز،

يرجى أن تخصص بضع دقائق من أجل قراءة المعلومات التالية المتعلقة بالبحث بدقة قبل المشاركة في البحث. وإذا كانت لديك أية أسئلة حول البحث، يمكنك الاتصال بالباحث المذكورة معلومات الاتصال به أدناه.

يتم إجراء هذا البحث من قبل مصطفى نيازي كوركوتاتا، تحت إشراف البروفيسور الدكتور فاطمة كول جرهينلي أوغلو. هدف البحث هو تدقيق العلاقة بين ممارسات التكيف الاجتماعي اليومية وبين حالة التحسن النفسي. يأخذ هذا العمل وقت 30 دقيقة منكم بالأكثر.

لستم مجبرين على المشاركة ولديكم الحق في رفض المشاركة. وتكون أيضاً حق الانسحاب من المشاركة في أي لحظة ودون توضيح أي مبرر. سيتم حذف أجوبتكم ولا تستعمل في البحث في حال انسحابكم من البحث. وإذا وافقتم على المشاركة وإكمال البحث، فسيتم المحافظة على الأجوبة واستطلاعات الرأي بسرية. سيتم الاحتفاظ باسمكم ومعلوماتكم الشخصية بشكل منفصل عن باقي أجزاء البحث. يتم الاحتفاظ بالمعلومات لمدة أقصاها 6 سنوات بعد إكمال البحث. يمكن نشر تقرير حول البحث بعد تدقيق المعلومات.

يرجى التوقيع على استمارة الموافقة بعد الحصول على المعلومات أدناه من أجل الموافقة على المشاركة التطوعية.

Ek. 5 Türkçe K.B. ve S.Uyum Formu**Kişisel Bilgi Formu**

Aşağıda ki soruları lütfen dikkatlice okuyunuz. Sizin için uygun olan sadece bir yanıtı

(X) işaretleyiniz. Yardımlarınızdan ötürü teşekkür ederiz.

1. Yaşı:**2. Cinsiyeti:**

1. Erkek 2. Kadın

3. Medeni Durumu

1. Bekar 3. Ayrı yaşıyor 5. Dul
2. Evli 4. Boşanmış 6. Birlikte yaşıyor

4. Kiminle Yaşadığı

1. Eş ve çocuklar 3. Anne-baba 5. Arkadaş / akraba
2. Eş 4. Yalnız 6. Diğer (belirtiniz).....

Ek. 6 Arapça K.B. ve S.Uyum Formu

استمارة المعلومات الشخصية

يرجى قراءة الأسئلة أدناه بدقة. ضع إشارة (X) على جواب واحد فقط الذي يناسبكم. نشكركم على تعاونكم.

1- العمر:

2- الجنس:

1. ذكر ☐ 2. أنثى ☐

3- الحالة الاجتماعية

1. غير متزوج ☐ 2. متزوج ☐ 3. يعيش بعيدا عن زوجه ☐ 4. مطلق ☐ 5. أرمل ☐ 6. يعيش مع شخص ☐

4- مع من يعيش

1. الزوج والأطفال ☐ 2. الزوج ☐ 3. الأم والأب ☐ 4. وحده ☐ 5. الأصدقاء / الأقارب ☐ 6. غير ذلك (يرجى التوضيح).....

5- التعليم

1. لا يجيد القراءة والكتابة ☐ 2. يجيد القراءة والكتابة ☐ 3. التعليم الابتدائي ☐ 4. التعليم المتوسط ☐ 5. التعليم الثانوي ☐ 6. الجامعة / الدراسة العليا ☐

Ek. 7 WFP Sosyal Uyum Anketi Türkçe

WFP Sosyal Uyum Anketi

Yaşınız ve cinsiyetiniz nedir?

⇒ Erkek

⇒ Kadın

Türklerle birlikte yanyana çalışmaktan mutluyum/mutlu olurum

⇒ Kesinlikle katılmıyorum

⇒ Katılmıyorum

⇒ Kararsızım

⇒ Katılıyorum

⇒ Kesinlikle Katılıyorum

Türk ailelerle aynı apartmanı paylaşmaktan memnun olurum ya da paylaşmayı isterim.

⇒ Kesinlikle katılmıyorum

⇒ Katılmıyorum

⇒ Kararsızım

⇒ Katılıyorum

⇒ Kesinlikle Katılıyorum

Çocuklarımla(çocuk yoksa gelecekte) Türk çocuklarıyla arkadaşlık kurmalarından mutlu olurum

⇒ Kesinlikle katılmıyorum

⇒ Katılmıyorum

⇒ Kararsızım

⇒ Katılıyorum

⇒ Kesinlikle Katılıyorum

Ek. 8 WFP Sosyal Uyum Anketi Arapça

1. كم عمرك وما جنسك؟

2. أنا سعيد/ وسأكون سعيدا بالعمل جنباً إلى جنب مع الشعب التركي.

أعارض وبشدة	أعارض	محايد	أوافق	أوافق وبشدة

3. أحب، أو أود أن اسكن في بناء يحوي على عائلات تركية أخرى.

أعارض وبشدة	أعارض	محايد	أوافق	أوافق وبشدة

4. في حال كان لدي أطفال سأكون سعيدا إذا أصبح لديهم أصدقاء أترك.

أعارض وبشدة	أعارض	محايد	أوافق	أوافق وبشدة

Ek.9 Fs. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Türkçe

The Psychological Well-Being or Flourishing Scale Turkish Form

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Flourishing Scale) Aşağıda katılıp ya da katılamayacağınız 8 ifade vardır. 1–7 arasındaki derecelendirmeyi kullanarak, her bir madde için uygun olan cevabınızı belirtiniz.

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum		Kararsızım	Biraz katılıyorum	Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum
1.				Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum		
2.				Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir		
3.				Günlük aktivitelerime bağlı ve ilgiliyim		
4.				Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum		

Ek. 10 Fs. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Arapça

منظوري للحياة

يرجاء اختيار الاحابه الأفضل لك وذلك بوضع الرقم المناسب بالمربع المقابل وذلك من خلال العبارات الثمانية الاتيه وفق تدرج مكون من 7 نقاط (7 - موافق جداً) الى (1 - غير موافق على الإطلاق).

م	العبارة	درجة الاتفاق					
		موافق جداً	موافق	غالباً موافق	غالباً غير موافق	غير موافق على الإطلاق	غير موافق
1	أحدد لنفسى هدفاً ومعنى للحياة.						
2	علاقاتي الاجتماعية مع الآخرين قوية ومجددة.						
3	أهتم بأنشطتي اليومية وأدمج معها.						
4	أسهم بفاعلية في سعادة الآخرين.						
5	أشعر بالكفاءة في ممارسة المهام التي أهتم بها.						
6	أثق بأنني شخص جيد وحياتي سعيدة.						
7	أشعر بالمساعدة والتعاون بمستقبلي.						
8	أشعر باحترام الآخرين لي.						

Ek. 11.DASS-21 Ölçeği İngilizce

DASS₂₁ Name: _____ Date: _____					
Please read each statement and circle a number 0, 1, 2 or 3 which indicates how much the statement applied to you over the past week. There are no right or wrong answers. Do not spend too much time on any statement. The rating scale is as follows: 0 Did not apply to me at all 1 Applied to me to some degree, or some of the time 2 Applied to me to a considerable degree, or a good part of time 3 Applied to me very much, or most of the time					
1	I found it hard to wind down	0	1	2	3
2	I was aware of dryness of my mouth	0	1	2	3
3	I couldn't seem to experience any positive feeling at all	0	1	2	3
4	I experienced breathing difficulty (eg, excessively rapid breathing, breathlessness in the absence of physical exertion)	0	1	2	3
5	I found it difficult to work up the initiative to do things	0	1	2	3
6	I tended to over-react to situations	0	1	2	3
7	I experienced trembling (eg, in the hands)	0	1	2	3
8	I felt that I was using a lot of nervous energy	0	1	2	3
9	I was worried about situations in which I might panic and make a fool of myself	0	1	2	3
10	I felt that I had nothing to look forward to	0	1	2	3
11	I found myself getting agitated	0	1	2	3
12	I found it difficult to relax	0	1	2	3
13	I felt down-hearted and blue	0	1	2	3
14	I was intolerant of anything that kept me from getting on with what I was doing	0	1	2	3
15	I felt I was close to panic	0	1	2	3
16	I was unable to become enthusiastic about anything	0	1	2	3
17	I felt I wasn't worth much as a person	0	1	2	3
18	I felt that I was rather touchy	0	1	2	3
19	I was aware of the action of my heart in the absence of physical exertion (eg, sense of heart rate increase, heart missing a beat)	0	1	2	3
20	I felt scared without any good reason	0	1	2	3
21	I felt that life was meaningless	0	1	2	3

Ek. 12 DASS-21 Ölçeği Arapça

Arabic DASS21

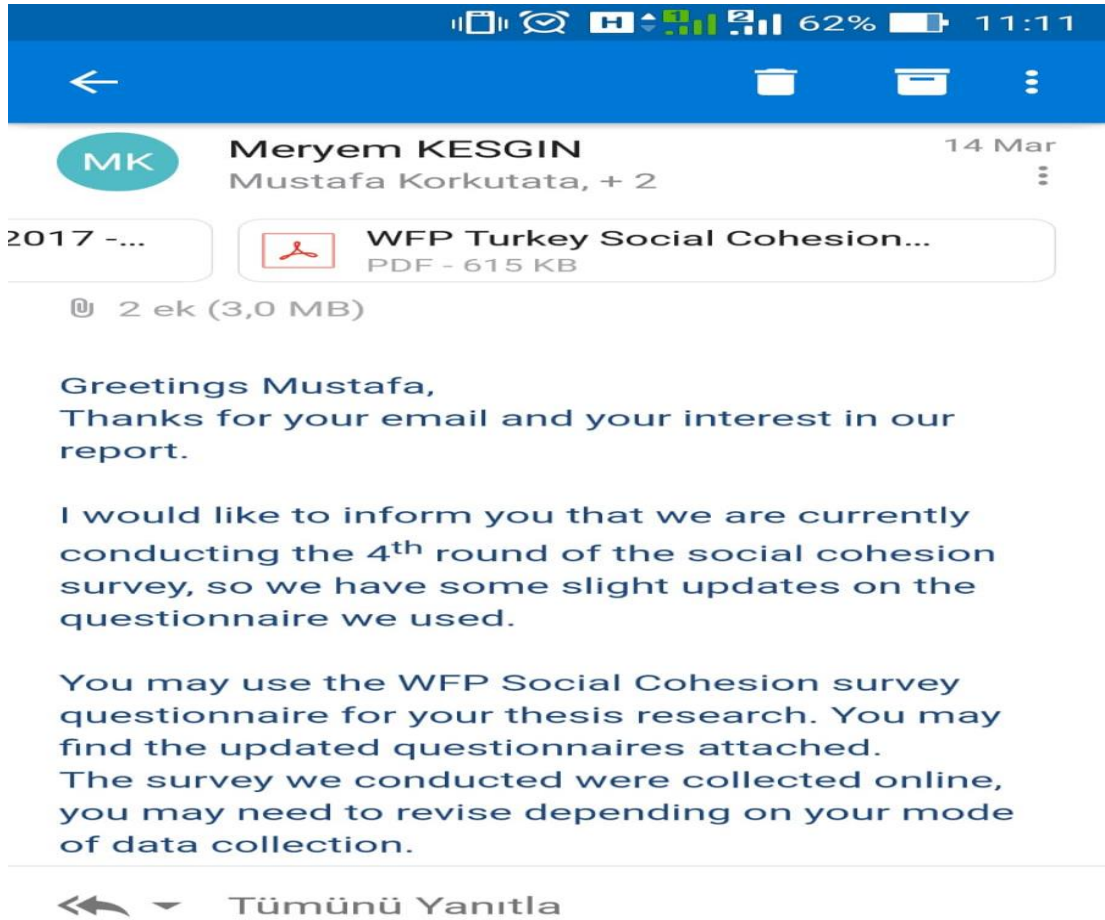
اسم: _____ التاريخ: _____

اقرأ كل من النصوص التالية ثم ضع دائرة حول الرقم ١، ٢ أو ٣ الذي يبين درجة انطباق هذا الشعور عليك في الأسبوع الماضي. لا يوجد إجابات صحيحة أو خاطئة. لا تقضي وقتاً طويلاً في أي منها.

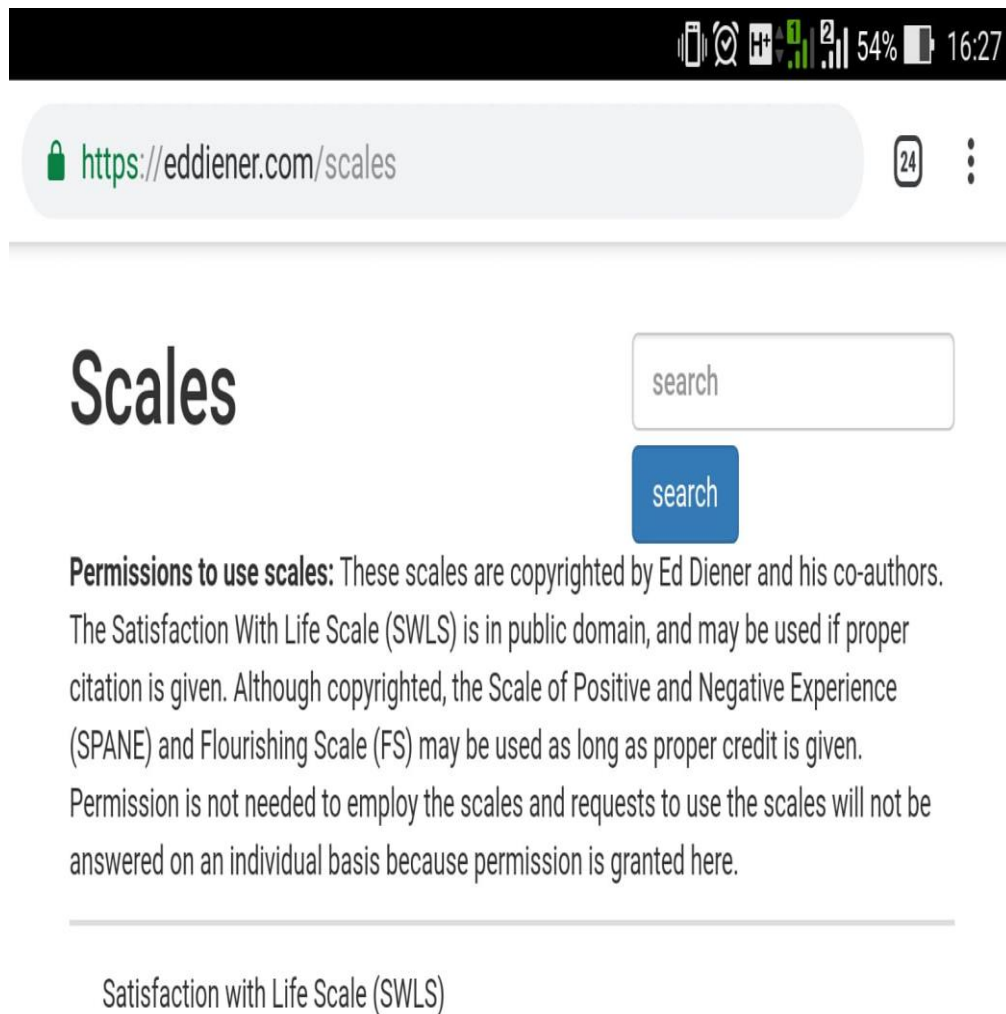
استعمل التقديرات التالية:

- ٠ لا ينطبق عليّ بناتاً
١ ينطبق عليّ بعض الشيء أو قليلاً من الأوقات
٢ ينطبق عليّ بدرجة ملحوظة أو بعض الأوقات
٣ ينطبق عليّ كثيراً جداً، أو معظم الأوقات

١	وجدت صعوبة في الاسترخاء والراحة	٠	١	٢	٣
٢	شعرت بخفاف في حلقي	٠	١	٢	٣
٣	لم يبدو لي أن بإمكانني الإحساس بمشاعر إيجابية على الإطلاق	٠	١	٢	٣
٤	شعرت بصعوبة في التنفس (شدة التنفس السريع، اللهتان بدون القيام بمجهود جسدي مثلاً)	٠	١	٢	٣
٥	وجدت صعوبة في أخذ المبادرة بعمل الأشياء	٠	١	٢	٣
٦	كنت أميل إلى ردة فعل مفرطة للظروف والأحداث	٠	١	٢	٣
٧	شعرت برجفة (باليدين مثلاً)	٠	١	٢	٣
٨	شعرت بأنني أستهلك الكثير في الطاقة العصبية (شعرت بأنني أستهلك الكثير من قدرتي على تحمل التوتر العصبي)	٠	١	٢	٣
٩	كنت خائفاً من مواقف قد أفقد فيها السيطرة على أعصابي وأسبب إحراجاً لنفسي	٠	١	٢	٣
١٠	شعرت بأن ليس لدي أي شيء أتطلع إليه	٠	١	٢	٣
١١	شعرت بأنني مضطرب ومزعج	٠	١	٢	٣
١٢	أجد صعوبة في الاسترخاء	٠	١	٢	٣
١٣	شعرت بالحزن والغم	٠	١	٢	٣
١٤	كنت لا أستطيع تحمل أي شيء يحول بيني وبين ما أرغب في القيام به	٠	١	٢	٣
١٥	شعرت بأنني على وشك الوقوع في حالة من الرعب المفاجئ بدون سبب	٠	١	٢	٣
١٦	فقدت الشعور بالحماس لأي شيء	٠	١	٢	٣
١٧	شعرت بأن قيمتي قليلة كشخص	٠	١	٢	٣
١٨	شعرت بأنني أميل إلى الغيظ بسرعة	٠	١	٢	٣
١٩	شعرت بضربات قلبي بدون مجهود جسدي (زيادة في معدل الدقات، أو غياب دقة قلب، مثلاً)	٠	١	٢	٣
٢٠	شعرت بالخوف بدون أي سبب وجيه	٠	١	٢	٣
٢١	شعرت بأن الحياة ليس لها معنى	٠	١	٢	٣

Ek. 13 WFP Sosyal Uyum Anket İzni

Ek. 14 Fs.Psikolojik İyi Oluş Ölçek İzni

Ek. 15 DASS-21 Ölçek İzniA black horizontal bar at the top of the page containing white icons for mobile status: signal strength, Wi-Fi, battery level (55%), and time (16:24).

When the DASS is administered to individuals who have sought

professional help, or who are displaying high levels of distress, interpretation should be carried out by an appropriately qualified health professional such as a clinical psychologist.

3. How do I get permission to use the DASS?

The DASS questionnaire is public domain, and so permission is not needed to use it. The DASS questionnaires and scoring key may be downloaded from the DASS website and copied without restriction (go to [Download](#) page).

4. Where can I get norms and psychometric data (reliability/validity) for the DASS?

The psychometric properties of the DASS and normative data for the

ÖZGEÇMİŞ

Özgeçmiş

Adı Soyadı: Mustafa Niyazi KORKUTATA

8 Ocak 1987 tarihinde Bingöl'de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Bingöl'de tamamladı. Lisans eğitimini 2013 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Psikoloji bölümünde tamamladı. 2013 yılından bugüne (2019) Türkiye'nin farklı şehirlerinde ulusal ve uluslararası kurumlarda farklı mülteci gruplarına yönelik yapılan çalışmalarda yer aldı. Yüksek lisans eğitimine 2016 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Klinik Psikoloji bölümünde başladı.

e-mail: m.n.k12@hotmail.com

Tez Konusu: Suriyeli Mültecilerde Sosyal Uyum Pratikleri ve Sosyodemografik Değişkenler ile Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İNTİHAL RAPORU

mustafa tez

ORJİNALLİK RAPORU

% **11**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **11**

İNTERNET
KAYNAKLARI

% **6**

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

docs.neu.edu.tr

İnternet Kaynağı

% **3**

2

dergiler.ankara.edu.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

3

www.researchgate.net

İnternet Kaynağı

% **1**

4

tbbdergisi.barobirlik.org.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

5

dergipark.gov.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

6

www.gam.gov.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

7

www.itobiad.com

İnternet Kaynağı

<% **1**

8

www.scribd.com

İnternet Kaynağı

<% **1**

9

www.e-raportal.com

İnternet Kaynağı

<% **1**

ETİK KURULU ONAYI

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

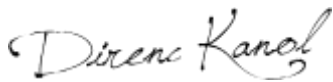
06.05.2019

Sayın Mustafa Niyazi Korkutata

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2019/439 proje numaralı ve **“Suriyeli Mültecilerde Sosyal Uyum Pratikleri ve Sosyo-demografik Değişkenler ile Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.